ПРОЦЕНА НА ДОБРОТО ВЛАДЕЕЊЕ **НА ИЗВРШНАТА ВЛАСТ** ВО **СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА И ВО РЕГИОНОТ** ПРЕКУ ИНДЕКСОТ НА ОТВОРЕНОСТ

СПОРЕД МЕРЕЊЕТО ЗА 2024 Г.

МЕТАМОРФОЗИС
Фондација за интернет и општество

ActionSEE

NED NATIONAL ENDOWMENT FOR DEMOCRACY
SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

© 2025 Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“

Скопје, 2025

Издавач: Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“
ул. „Франклин Рузвелт“ бр. 19, кат 2, 1000 Скопје, Северна Македонија

За издавачот: Бардил Јашари, извршен директор

Авторка: Данче Даниловска-Бајдевска, програмска директорка

Уредници: Бардил Јашари и Данче Даниловска-Бајдевска

Дизајн: Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“ (Северна Македонија)

Електронски примерок

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

342.51:005.332.5(497.7)"2024"(047.31)
342.51:005.332.5(497-15)"2024"(047.31)

ДАНИЛОВСКА Бајдевска, Данче
Процена на доброто владеење на извршната власт во Северна Македонија и во регионот преку Индексот на отвореност : според мерењето за 2024 г. / [авторка Данче Даниловска-Бајдевска]. - Скопје : Фондација за интернет и општество Метаморфозис, 2025

Начин на пристапување (URL):
https://metamorphosis.org.mk/wp-content/uploads/2025/10/finalna-analiza_otvorenost-na-izvrsna-vlast_mk-final-1.pdf.
- Текст во PDF формат, содржи 59 стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 13.10.2025. - Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-263-140-0

а) Извршна власт -- Добро владеење -- Индекс на отвореност -- Македонија -- 2024 -- Истражувања б) Извршна власт -- Добро владеење -- Индекс на отвореност -- Западен Балкан -- 2024 -- Истражувања

COBISS.MK-ID 67126533

Овој документ за политики е дел од проект финансиран од страна на Националниот фонд за демократија. Содржината не нужно ги одразува ставовите на донаторот.

Содржина

1.ВОВЕД 4

2.МЕТОДОЛОГИЈА 7

3. ОТВОРЕНОСТ НА ИНСТИТУЦИИТЕ ОД ИЗВРШНАТА ВЛАСТ ВО РЕГИОНОТ ВО 2024 г. 10

4. ОТВОРЕНОСТ НА ИНСТИТУЦИИТЕ ОД ИЗВРШНАТА ВЛАСТ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ВО 2024 г. 23

4.1 Резиме за извршната власт во Република Северна Македонија 23

4.1.1. Транспарентност 30

4.1.2. Пристапност 36

4.1.3. Интегритет 44

4.1.4 Ефикасност (стратегиско планирање, известување, мониторинг и евалуација) 47

5. ПРЕПОРАКИ ЗА ИЗВРШНАТА ВЛАСТ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА 56

1. ВОВЕД

Концептот на отворена влада опфаќа широк спектар на политики и практики кои овозможуваат нови начини на владеење и промовираат добро управување. Отвореноста, како пристап и како вредност, овозможува подобро донесување одлуки, намалување на корупцијата и поефикасни јавни услуги за граѓаните. Меѓу нејзините клучни принципи се транспарентноста, пристапноста, ефикасноста и интегритетот, кои обезбедуваат основа за демократска контрола и доверба помеѓу институциите и граѓаните.

Владата во Република Северна Македонија, избрана во јуни 2024 г., се обврза работењето на јавната администрација да го „базира на принципите на ефикасност, транспарентност, професионалност, отчетност и достапност на услуги“ [1]. Продолжи практиката во составот на Владата да се избере Заменик на претседателот на владата задолжен за политики за добро владеење, чиј мандат меѓудругото е зголемување на транспарентноста на институциите, особено при носењето одлуки од страна на Владата, како и обновување и продлабочување на соработката со граѓанското општество[2].

Од страна на Европската комисија во Извештајот[3] за Северна Македонија за 2024 г. беше констатирано дека треба да се спроведат суштински реформи поврзани со Европската Унија (ЕУ). Беше констатирано дека функционирањето на демократските институции е главно задоволително. Но, беше истакната поларизираност во општеството во периодот пред изборите во април и мај 2024 г. Северна Македонија активно се вклучи во спроведувањето на новиот План за раст за Западен Балкан, од кој би можела да има корист од индикативна распределба од 750,4 милиони евра, но исплатата на поддршката на Унијата ќе биде условена со исполнување на предусловите и реализација на реформите како што е утврдено во Реформската агенда.

Северна Македонија продолжи со напорите за зајакнување на демократијата, а истовремено постои итна потреба да се развие доследен пристап за вклучување на граѓанските организации во креирањето политики на национално и локално ниво. Констатирано е дека буџетската транспарентност во Северна Македонија продолжува да е ограничена. И оваа година се повторува[4] дека Владата треба да ги зголеми своите напори за вклучување на граѓанското општество во приоритетните области и во консултативните активности, со цел граѓанските организации да имаат важна улога во реформскиот процес и да бидат вклучени во процесите на донесување одлуки.Кога станува збор за практичната отвореност на извршната власт во процесот на донесување одлуки, напредокот е ограничен. Седниците на Владата сè уште не се отворени за јавноста, ниту се пренесуваат, а објавувањето на записниците по седниците не обезбедува доволно информации за

[1] Програма за работа на Владата на Република Северна Македонија за периодот 2024 – 2028 г. Влада на Република Северна Македонија. Преземено од: https://vlada.mk/strateshki-prioriteti?ln=mk

[2] Годишен план за работа на кабинетот на Заменик на претседателот на Владата задолжен за политики за добро владеење за 2025 г., Скопје, февруари 2025г.

[3] Извештај за Северна Македонија за 2024 г. на Европската комисија. Секретаријат за европски прашања. Преземено од https://enlargement.ec.europa.eu/north-macedonia-report-2024_en

[4] Ibid.

начинот на кој одлуките се донесуваат. И покрај често користениот термин „проактивна транспарентност“, граѓаните сè уште немаат системски увид во тоа како работи Владата пред да бидат донесени одлуките.

Во рамки на овогодинешното мерење на Индексот на отвореност (2024), како и минатата година, Владата на Северна Македонија е најотворена институција меѓу групите извршна власт, министерства и органи на државната управа, исполнувајќи 77,32 % од критериумите. Во споредба со минатата година има забележано пад од минимален 1 %, кој се повторува втора година по ред. Но, гледано регионално, каде просекот на отвореност на владите изнесува 60,17 %, Северна Македонија шеста година по ред го задржува првото место, што се вклопува во заложбата на Владата за дигитализација на институционалните процеси со цел поголема транспарентност и отчетност, особено во управувањето со јавните финансии.

Она што во последните неколку циклуси на мерењето, преку Индексот на отвореност, беше констатирано во однос на напредокот на изготвувањето стратешки документи[5] во областа на транспарентноста и отвореноста во Северна Македонија, за жал не влијае на напредок. Мониторингот на Стратегијата за транспарентност на Владата на Република Северна Македонија, со акциски план 2023 – 2026 г., кој го спроведе Фондацијата „Метаморфозис“ покажува дека планираните активности се спроведуваат само по иницијатива на институциите, а не како организирана акција[6]. Дополнително загрижува крајниот заклучок од мониторингот, а тоа е дека спроведувањето на Стратегијата за транспарентност стагнирало во најголем дел од нејзиниот период на спроведување. Од вкупниот број активности на Акцискиот план, само една е целосно спроведена по изминување на една година од имплементацијата.

Во овој документ се презентираат клучните резултати од истражувањето за отвореноста на извршната власт во периодот 2024/2025 г. Со оглед дека отвореноста е клучен услов за демократијата, бидејќи им овозможува на граѓаните да ги добијат информациите и знаењата потребни за еднакво учество во политичкиот живот, ефикасно донесување одлуки и одговорност на институциите за политиките што ги спроведуваат, во овој документ, врз основа на анализата на состојбата, дадени се препораки до институциите за тоа како да ги подобрат нивните перформанси. Почитувајќи го принципот на транспарентност, резултатите се достапни за јавноста и се насочени со дадените препораки кон унапредување на отчетноста и зголемување на довербата во институциите.

Владата, министерствата, но и секоја институција одделно, може да се води по Индексот на отвореност и да го користи како алатка за да го унапреди своето добро владеење. Фокусот на институциите мора да биде кон проактивно објавување на сите

[5] Стратегија за транспарентност на Владата за периодот 2023-2026 г., 121 седница на Владата, 24.01.2023, Информација за потребата од изработка на Стратегија за транспарентност со Акциски план (2023-2026) на Владата на Република Северна Македонија, достапно на https://vlada.mk/vladini-sednici?page=1

[6] Проценка на нивото на спроведување на Акцискиот план на Стратегијата за транспарентност на Владата на РСМ (2023-2025), за период јануари 2024-јануари 2025, достапно на https://metamorphosis.org.mk/izdanija_arhiva/procenka-na-nivoto-na-sproveduvanje-na-akciskiot-plan-na-strategijata-za-transparentnost-na-vladata-na-republika-severna-makedonija2023-2026-vo-periodot-januari-2024-januari-2025/

документи во најотворениот достапен формат. Следствено, интернет-страниците треба да заземат централна позиција во сите политики за отвореност на институциите со цел да ги подобрат достапноста, како и квалитетот на информациите и податоците.

Исто така, препораките дадени во документот ќе послужат како основа за активностите за застапување што континуирано ги презема Фондацијата „Метаморфозис“ со цел унапредување на доброто управување на институциите. Истражувањето се повторува на годишно ниво и ни овозможува да го споредиме степенот на постапувањето според претходно дадените препораки.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

Преку Индексот на отвореност се прави длабинска анализа на работата на извршната власт и Собранието на Република Северна Македонија, но дава и резиме на вкупните перформанси на соодветните институции во нашиот регион. Регионалната перспектива служи како референција за тоа како напредуваат државите во регионот кон подобрувањето на доброто владеење и владеењето на правото што ги води кон нивната стратегиска цел – членство во ЕУ. **Во овој документ се издвоени само наодите и препораките кои се однесуваат за извршната власт во Република Северна Македонија**.

Проценатa на доброто владеење е резултат на сеопфатно емпириско истражување засновано врз Индексот на отвореност[7], чија цел е да се утврди степенот до кој се почитуваат принципите на доброто владеење во земјите во регионот. Спроведена со поддршка од Националната фондација за демократија, Фондацијата „Метаморфозис“ во соработка со партнерите од регионалната мрежа на ГО – Отчетност, технологија и мрежа на институционална отвореност во Југоисточна Европа (ACTION SEE)[8] – за 2024 г. Проценатa на доброто владеење е спроведена во четири држави од Западен Балкан – Северна Македонија, Србија, Црна Гора и Босна и Херцеговина.

Вреди да се напомене дека и покрај тоа што терминот добро управување често се употребува во политичкиот дискурс и анализата на политиките, тој останува еден флуиден концепт без јасна дефиниција. Неговото значење, главно, се обликува според целта за која се користи и компонентите на кои се фокусира. Широко прифатеното толкување е дека овој термин се однесува на системот на владеење кој дава резултати што ги задоволуваат потребите на општеството преку најдобро искористување на достапните ресурси.

Оваа дефиниција одговара на стандардите што се применуваат во западните либерални демократии во кои земјите во развој, како што е Северна Македонија, се огледуваат и кон кои се насочуваат.

Индексот на отвореност се води според оваа рамка на принципи, но, сепак, останува свесен за културните, како и за историските случувања во земјата и регионот што влијаат и на институциите. Неговата методологија гарантира дека резултатите од истражувањето се технички и политички валидни од кои може да се извлечат заклучоци во врска со нивото на добро владеење на институциите во земјата. Индексот на отвореност ги проценува перформансите на властите во областа на добро владеење со тоа што се фокусира на

[7] Индексот на отвореност се состои од четири различни компоненти – (1) транспарентност, (2) пристапност, (3) интегритет и (4) ефикасност и секоја од нив мери отвореност на различна гранка на управување: локална власт, централна власт, судство и собрание.

[8] Мрежата за отчетност, технологија и институционална отвореност во Југоисточна Европа (ACTION SEE) претставува мрежа на граѓански организации што заеднички работат на промовирањето и обезбедувањето на одговорноста и транспарентноста на властите во регионот на Југоисточна Европа, подигањето на потенцијалот за граѓански активизам и граѓанско учество, промовирањето и заштитата на човековите слободи и права на интернет и градењето капацитети и интерес кај граѓанските организации и индивидуите во регионот за користење технологија при работата за унапредување на демократијата.

четири столба: (1) пристапност, (2) ефикасност, (3) интегритет и (4) транспарентност со еден заеднички домен присутен во сите четири столба – отворени податоци.

Четирите столба на Индексот на отвореност го дефинираат и проценуваат доброто владеење заедно со следниве принципи:

пристапност – го проценува степенот до кој правото на пристап до информации е гарантирано со закон и во практика, како и квалитетот на механизмите за вклучување и консултации при процесите на креирање на политиките;

ефикасност – ја разгледува посветеноста на институциите да учат од тековните процеси и да ги подобрат преку воспоставени системи за следење, евалуација и учење – со употреба на клучни точки/индикатори за време на стратегиското планирање и известување;

транспарентност – ја проценува јавната достапност на организациските информации, буџетот и постапките за јавни набавки, додека, пак,

интегритетот го оценува присуството на механизмите за спречување судир на интереси, за регулирање на лобирањето, како и на достапноста на кодексот за етичко однесување што ќе го води и санкционира однесувањето на државните службеници и јавната администрација.

Секој столб на Индексот се состои од поддомени и индикатори мерени според соодветна вредност во рамките на столбовите.

Методологијата беше развиена во консултација со голем број веродостојни ресурси, нагласувајќи ги најдобрите меѓународни практики и стандарди за добро владеење, како што се Светската банка, Организацијата за економска соработка и развој, Водичот за отворена влада, Извештајот за глобален интегритет и Индикаторите за владеење и институционален квалитет развиени од Светска банка.

Овогодинешното истражување е спроведено во **периодот од февруари до мај 2025 г.** Примерокот на таргетирани институции се состои од **вкупно 40 институциии, вклучувајќи ги Владата/Генералниот секретаријат, 20 министерства и 19 случајно избрани извршни органи во состав на министерствата**. Земена е предвид новата организација на министерствата во Северна Македонија. Методите на истражување се состојат од (1) следење на интернет-страниците на таргетираните институции според низа индикатори, (2) прашалник доставен до институциите за да се потврдат наодите добиени од онлајн мониторингот, (3) испратено барање за пристап до информации од јавен карактер до секоја институција со намера да се процени степенот на исполнување на ова основно право од секоја од институциите, како и (4) проверка на законодавната рамка.

Грешката во мерењето е +/- 3 %. Врз основа на резултатите од истражувањето спроведовме анализа на клучните критични точки и проблеми во областа на отвореноста на институциите што се надеваме дека ќе користат за подобрување на нивната работа.

Важно е да се напомене дека во случаите кога институциите не ги доставија одговорените прашалници, индикаторите за тоа беа означени со 0, како индикатори што

не биле исполнети. Имено, од 40 таргетирани институции на извршната власт, 20 (50 %) одговориле на прашалникот, додека останатите 50 % автоматски добиваат 0 според соодветните индикатори. Од институциите што не одговорија на прашалникот 10 се министерства (Министерство за надворешни работи и надворешна трговија; Министерство за економија и труд; Министерство за транспорт; Министерство за култура и туризам; Министерство за правда; Министерство за локална самоуправа; Министерство за односи меѓу заедниците; Министерство за европски прашања; Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини; Министерство за спорт). Од мониторираните 19 органи во состав, повеќе од половината, односно 10 не го одговориле прашалникот (Царинска управа; Управа за финансиско разузнавање; Управа за извршување на санкциите; Државен инспекторат за локална самоуправа; Државен инспекторат за труд; Биро за развој на образованието; Комисија за односи со верските заедници и религиозните групи; Биро за регионален развој; Државен инспекторат за градежништво и урбанизам; Управа за заштита на културното).

Земени се предвид новите трендови и процеси на дигитализација што се случуваат во светот, а кои се наметнуваат како потреба и кај нас, очекувано е во скорешно време да се става акцент сè повеќе на активната транспарентност, која би требало значително да го намали бројот на поднесените хартиени барања за слободен пристап. За да се процени времето на чекање по поднесено барање до институциите, **„Метаморфозис“ во текот на мониторирањето на отвореноста на институциите, испрати по едно барање за пристап до информации до сите 40 институции. Скоро 1/4 од мониторираните институции, односно 10 воопшто не одговорија на барањето за слободен пристап до информациите од јавен карактер, од кои 5 министерства и 5 органи во состав (Министерство за надворешни работи и надворешна трговија; Министерство за транспорт; Министерство за правда; Министерство за европски прашања; Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини; Управа за извршување на санкциите; Државен управен инспекторат; Државен инспекторат за локална самоуправа; Комисија за односи со верските заедници и религиозните групи; Биро за регионален развој)**. **Во предвидениот законски рок одговори 21 институција, односно 52,5%, од кои Генералниот Секретаријат, 10 органи во состав и 10 министерства**. По завршување на законски предвидениот рок одговорија 9 институции, од кои 5 министерства и 4 органи во состав.

ОТВОРЕНОСТ НА ИНСТИТУЦИИТЕ ОД ИЗВРШНАТА ВЛАСТ ВО РЕГИОНОТ ВО 2024 Г.

3. ОТВОРЕНОСТ НА ИНСТИТУЦИИТЕ ОД ИЗВРШНАТА ВЛАСТ ВО РЕГИОНОТ ВО 2024 г.

Вовед

Моделот на отворена влада обединува широк спектар на политики и практики кои придонесуваат за создавање на поодговорно, потранспарентно и поефикасно управување. Гледано од перспектива и на владата и на граѓаните, отворена влада има потенцијал да го подобри донесувањето одлуки, да го зголеми квалитетот на јавните услуги и да го намали просторот за корупција. Клучните принципи на кои се темели, транспарентност, пристапност, интегритет и ефикасност, се основа за градење доверба меѓу институциите и граѓаните.

Водени од овие принципи, граѓанските организации - Центар за демократска транзиција (Црна Гора), Фондација „Метаморфозис“ (Северна Македонија), Партнери за демократски промени Србија (Србија) и Здружение на граѓани Зошто не? (Босна и Херцеговина) - го развиваат Регионалниот индекс на отвореност, единствен аналитички инструмент кој следи до кој степен институциите од извршна власт на Западен Балкан ги применуваат стандардите на добро владеење.

Ова е деветто истражување по ред, кое ги опфаќа 2024 г. и првата половина од 2025 г., а неговата цел останува иста: да обезбеди добро основана и компаративна анализа на состојбата на отвореност и транспарентност на извршната власт во регионот и да послужи како поддршка за носителите на одлуки во креирањето и спроведувањето на реформите. Во претходните години, резултатите од ова истражување служеа како поттик за институциите да се натпреваруваат едни со други во отворањето кон јавноста. Сепак, наодите од извештајот за оваа година покажуваат дека многу институции стагнирале или назадувале, што укажува дека декларативната посветеност на европските вредности и отвореното управување честопати не е придружена со вистински реформи, а отвореноста на институциите сè уште зависи од добрата волја на поединците.

Социо-политичките настани од изминатата година, кои ќе бидат презентирани во продолжение, дополнително потврдуваат дека принципите на отвореност во пракса сè повеќе се стават настрана од други интереси, најчесто интересот за останување на власт. Сепак, редовното и методолошки конзистентно следење останува важно, не само како механизам за следење, туку и како алатка што им овозможува на граѓанското општество, медиумите и јавноста да се залагаат за промени врз основа на издржани и споредливи податоци.

Почитувајќи го принципот на транспарентност, ќе ги информираме институциите за сите детали од истражувањето, кои се исто така јавно достапни. Остануваме отворени за сите предлози, добронамерни критики и дискусии за нашето истражување и заклучоци.

Отвореност на институциите од извршната власт во редионот – Воведен преглед

Во изминатиот период, Босна и Херцеговина (БиХ), Црна Гора, Северна Македонија и Србија се соочија со слични предизвици во однос на транспарентноста на владата и институционалната одговорност. Политичките системи на сите овие земји се номинално демократски, но во поголема или помала мера страдаат од „хибридни“ тенденции: концентрација на моќ, ослабено владеење на правото и широко распространета корупција. Веќе со години Фридом Хаус ги класифицира сите четири земји како **„делумно слободни“** демократии, со тренд на влошување на слободите (Србија, на пример, падна од статус „слободна“ на статус „делумно слободна“ и изгуби 11 поени во последните неколку години)[9]. Општата регионална рамка се карактеризира со нестабилен политички контекст што влијае на отвореноста на владите. **Во делови од регионот, во изминатите година и пол, се забележани масовни граѓански протести и невидени политички кризи, што е и последица и причина за ниската јавна доверба во институциите.**

Од една страна, **граѓаните низ регионот сè повеќе бараат одговорност од своите влади**, како одговор на корупциски скандали, злоупотреба на службена должност или закани по јавната безбедност. Од друга страна, владејачките структури честопати реагираа со ограничување на просторот за критика, или преку формални репресивни мерки (на пр., закони за клевета во БиХ, стратешки тужби против јавно учество во Србија) или неформални притисоци (следење и заплашување на новинари, дискредитирање на невладини организации). Сепак, позитивни случувања се забележани и во некои сегменти, на пример, **Северна Македонија** спроведе одредени дигитални реформи за подобрување на транспарентноста на јавната администрација[10], а **Црна Гора** остана најблиску до статусот на „слободна земја“ според Фридом Хаус (69/100 поени, блиску до прагот за „слободно“ општество), како и до членството во Европската Унија.

Според Регионалниот индекс на отвореност, најдобри резултати меѓу владите во регионот постигнаа Владата на Северна Македонија со 77,32% и Советот на министри на БиХ со 73,72% исполнети индикатори за отвореност. По нив следуваат Владата на Црна Гора со 67,25% и Владата на Република Србија со 54,74%. Владата на Автономната покраина Војводина исполнува 41%, додека Владата на Федерацијата на БиХ и Владата на Република Српска заедно го заземаат дното на листата со 35%, или само околу една третина од исполнетоста на индикаторите според кои ја мериме отвореноста.

Кога станува збор за отвореноста на министерствата, најдобри резултати во просек постигнаа министерствата во Србија со 58,19% од исполнетите индикатори за отвореност, по што следуваат министерствата во Северна Македонија со 55,91%, Црна Гора со 49,17% и БиХ со 34,4%.

Органите во состав се најотворени во Северна Македонија, каде што во просек исполнуваат 57,79% од критериумите за отвореност, додека во другите земји исполнуваат помалку од половина од поставените критериуми за отвореност: Црна Гора 49,31%, Србија 42,02% и БиХ 32,38%.

[9] Онлајн портал Време: „Фридом Хаус: Србија е седми најголем пад на слободите и правата“, https://vreme.com/en/vesti/fridom-haus-srbija-sedma-po-najvecem-padu-sloboda-i-prava/#:~:text=,states

[10] Скопјеинфо.мк: „Усвоени четирите реформски закони предложени од Министерството за дигитална трансформација”, https://skopjeinfo.mk/usvoeni-chetirite-reformski-zakoni-predlozheni-od-ministerstvoto-za-digitalna-transformacija

Годишното мониторирање на институциите спроведено преку Регионалниот индекс на отвореност служи како инструмент за документирање и споредување на напредокот на институциите во рамките на политиките за отвореност. Иако статистиката не може целосно да ја одрази состојбата на отвореноста на земјите од регионот, овие резултати се индикативни и укажуваат дека отвореноста е во опаѓање или стагнира во повеќето од набљудуваните институции. На пример, иако министерствата на Србија се појавија на врвот во однос на отвореноста, тоа не е затоа што српските министерства постигнаа значително подобар резултат во последното мерење, туку затоа што министерствата на Црна Гора и Северна Македонија постигнаа значително полоши резултати во споредба со претходните години.

За подобро разбирање на контекстот што влијае на политиките за отвореност, во продолжение следи преглед на клучните политички настани, законски промени, практики и предизвици во областа на отвореноста, правото на пристап до информации од јавен карактер и овозможувачката околина за граѓанското општество во текот на 2024 г. и првата половина од 2025 г.

Политички настани и ефекти врз институционалната отвореност:

Владите во регионот укажуваат на целосно отсуство на политики за отвореност и сериозни недостатоци во областа на владеењето на правото

Босна и Херцеговина

Во БиХ, почетокот на 2024 г. ветуваше позитивен моментум, при што Европската Унија даде зелено светло за отворање на преговорите за пристапување кон крајот на минатата година, влевајќи оптимизам дека интеграцијата во ЕУ ќе ја подобри состојбата во земјата. Сепак, оваа перспектива наскоро беше засенета од тешките внатрешни политички кризи што доминираа во остатокот од 2024 г. и првата половина од 2025 г. **БиХ не успеа да се усогласи со Реформската агенда, оставајќи ја како единствен партнер на Западен Балкан кој не ги исполни условите за повлекување на 70 милиони евра од Планот за раст на ЕУ**. Европската комисија го отфрли недоговорениот документ и посочи на три клучни проблеми што БиХ мора да ги реши.[11]

На 26 февруари 2025 г., Судот на БиХ донесе првостепена пресуда против претседателот на Република Српска, Милорад Додик, осудувајќи го на една година затвор и шестгодишна забрана за вршење јавна функција поради непочитување на одлуките на високиот претставник.[12] Пресудата предизвика остра реакција од режимот на Додик: Народното собрание на Република Српска усвои закони со кои се забранува работењето на државното судство на територијата на ентитетот (подоцна привремено суспендирани од Уставниот суд на БиХ). Откако Додик и други функционери одбија да

[11] Истиномер: „ЕУ и БиХ во текот на 2024: Година на неискористени прилики, 2024“, https://istinomjer.ba/eu-i-bih-tokom-2024-godina-neiskoristenih-prilika/

[12] BBC News на српски: „Додик осуден на година дена затвор поради непочитување на висок претставник за БиХ”, https://www.bbc.com/serbian/articles/cp8yqq7r374o/lat

се појават на расправа во врска со овие закони, Судот на БиХ издаде налози за нивно апсење[13], **што доведе до една од најстрогите институционални блокади во постдејтонската БиХ**, при што Алијансата на независни социјалдемократи ја парализираше работата на институциите, буџетот за 2025 г. не беше усвоен, а реформите поврзани со интеграцијата во ЕУ останаа заглавени.

Во нормални околности, повеќемесечна блокада на парламентот и извршната власт ќе доведеше до колапс на владата, но поради сложената дејтонска архитектура, БиХ продолжи да функционира во застој, без уставен механизам што ќе ги принуди актерите на компромис. Аналитичарите предупредија дека оваа ситуација може да трае до општите избори во 2026 г., што би значело институционален вакуум на државно ниво за речиси две години.

Без унапредување на транспарентноста во донесувањето на одлуки

Во однос на достапните информации за владините седници во БиХ, ова истражување не евидентира никакви позитивни промени. Оваа година нема промени во практиката на објавување информации за владините седници, иако постојат разлики во транспарентноста помеѓу државно и ентитетско ниво. Како и во претходните години, **Советот на министри на БиХ покажува релативно повисоко ниво на транспарентност**, објавувајќи на својата веб-страница најави за седници и дневен ред, како и соопштенија и записници по одржаните седници. Сепак, аудио/видео емитувања или снимки од седниците не се достапни.

Од друга страна, **ентитетските влади го продолжуваат негативниот тренд забележан во претходните години на мерење**. Владата на Федерацијата на БиХ не ги објавува ниту записниците ниту материјалите што ќе се дискутираат. Слично на тоа, Владата на Република Српска не дава увид во материјалите; јавноста добива само основни информации преку дополнителни соопштенија. Ниту една од ентитетските влади не дозволува емитување на седниците или вклучување на јавноста во нивната работа.

Црна Гора

Црна Гора доживеа одредени политички турбуленции во 2024 и 2025 г., што директно влијаеше врз транспарентноста на извршната власт. По парламентарните избори во 2023 г., беше формирана нова коалициска влада (44-ти состав), предводена од премиерот Милојко Спајиќ. Владата како своја клучна цел го прогласи завршувањето на преговорите со ЕУ до крајот на 2026 г., за да земјата стане 28-ма членка на ЕУ до 2028 г., меѓутоа, реформите спроведени кон оваа цел даваат многу ограничени резултати во пракса.

Еден од најконтроверзните потези на оваа Влада беше потпишувањето на два меѓувладини договори со Обединетите Арапски Емирати (ОАЕ) на почетокот на 2025 г., што

[13] Истиномер:„Нетранспарентно комуницирање на институциите отвори простор за шпекулирање“, https://istinomjer.ba/netransparentno-komuniciranje-institucija-otvorilo-prostor-za-spekulacije/
Дојче Веле „Потерница од Интерпол за Милорад Додик?“, https://www.dw.com/sr/poternica-interpola-za-miloradom-dodikom/a-72039882

предизвика силна јавна реакција од првиот ден.[14] Наместо да се создаде простор за инклузивен дијалог за долгорочни развојни проекти, целиот процес, од потпишувањето до усвојувањето во Парламентот, беше обележан со недостаток на транспарентност, недостаток на јавна дебата и бројни контроверзии. Посебно внимание привлече Договорот за соработка во областа на туризмот и развојот на недвижнини[15], чии одредби беа оценети како проблематични од гледна точка на демократските стандарди и владеењето на правото. **Имено, договорот директно предвидуваше дека сите договори и дополнителни спогодби со инвеститори од ОАЕ ќе бидат исклучени од правилата за јавни набавки, тендери и конкуренција**. Со други зборови, на странски инвеститор ќе му се даде привилегирана позиција и можност да спроведува мегапроекти надвор од вообичаените процедури и јавен надзор.

Невладините организации, активистите и граѓаните ги посочија штетните аспекти на овој договор, инсистирајќи на транспарентност, отчетност и заштита на јавниот интерес. Пораките што Црна Гора ги доби од ЕУ укажуваа дека договорот потенцијално би можел да го загрози процесот на европска интеграција на Црна Гора. Сепак, мнозинството во Парламентот гласаше за овој закон.

Телефонските седници на Владата ја намалуваат видливоста на процесот на одлучување

Еден од загрижувачките трендови во практиката на оваа црногорска влада е избегнувањето на стандардните процедури за донесување одлуки. **Владата на Црна Гора има практика на одржување седници „преку телефон“ што далеку го надминува бројот на редовни седници**. Во текот на 2024 г., повеќе од половина од владините седници се одржувале преку телефонски/онлајн процедури, а во првите шест месеци од 2025 г., овој удел се зголемил на дури две третини од сите седници. **Во пракса, ова значи дека министрите се изјаснуваат преку WhatsApp групи, формално потврдувајќи ги одлуките без физички да се состануваат и дебатираат.** Овој начин на работа ја прави колегијалната дискусија бесмислена и ја намалува видливоста на процесот на донесување одлуки, додека изјавите од овие седници не се доволно детални. Покрај тоа, некои од најважните одлуки и политики се донесени на овој начин, што подразбира свесно избегнување на јавноста и медиумите: телефонските седници, доколку е потребно, можат да се свикаат брзо и во секое време и без никаква контрола од страна на јавноста.

[14] Радио Слободна Европа: „Премиерот на Црна Гора потпишал договор со Обединетите Арапски Емирати”, https://www.slobodnaevropa.org/a/premijer-crne-gore-potpisao-sporazume-sa-ujedinjenim-arapskim-emiratima-/33363297.html
НВО МАНС: „Договорот со Емиратите овозможува заобиколување на законите за експропријација и ограничувањата на имотните права: ЗА АРАПСКИТЕ ПРОЕКТИ, ЌЕ ОДЗЕМААТ ИМОТИ БЕЗ СУДСКА ОДЛУКА”, https://www.mans.co.me/sporazum-sa-emiratima-omogucava-zaobilazenje-zakona-o-eksproprijaciji-i-ogranicenje-prava-svojine-za-projekte-arapa-oduzimace-imovinu-bez-sudske-odluke/

[15] Влада на Црна Гора, Предлог за закон за ратификација на Договорот за соработка во областа на туризмот и развојот на недвижнини меѓу Владата на Црна Гора и Владата на Обединетите Арапски Емирати: https://www.gov.me/dokumenta/c8703743-e81b-43b7-9278-ab61d640eed3

Северна Македонија

Минатата година, Северна Македонија доживеа значајни политички промени, кои влијаеја и на отвореноста на владата. На изборите во мај 2024 г., опозициската десничарска партија, ВМРО-ДПМНЕ, постигна победа и освои мнозинство во парламентот. Во исто време, кандидатката на партијата, Гордана Силјановска Давкова, победи на претседателските избори.

Крајот на 2024 г. беше обележан и со сериозен **антикорупциски скандал** во самата влада. Во декември 2024 г., Министерството за внатрешни работи издаде налог за апсење на поранешниот вицепремиер Артан Груби (од претходната влада), кој е обвинет за проневера на околу 8 милиони евра преку државната лотарија.[16] Груби веднаш избега од земјата, што предизвика јавно негодување и обвинувања дека добил информации дека ќе биде уапсен. Овој случај го зголеми **фокусот на јавноста кон корупцијата на високо ниво** и го покрена прашањето дали новата влада навистина ќе ги гони поранешните функционери?

Најтрагичниот настан во Северна Македонија во овој период се случи на 16 март 2025 г., кога пожар зафати преполн ноќен клуб во градот Кочани за време на концертот на хип-хоп групата ДНК. **Во пожарот загинаа 62 лица, а над 150 беа повредени**.[17] Оваа катастрофа веднаш стана национална трагедија и предизвика бран протести низ целата земја. Граѓаните беа огорчени бидејќи се појавија докази дека клубот немал соодветни дозволи за пожар и дека инспекциите прикривале неправилности. Во Скопје, Штип, Битола и други градови се одржаа комеморативни собири за да се искаже почит кон жртвите, како и протести со кои се бараше одговорност од сите одговорни во синџирот (од сопственикот на клубот до инспекциските служби).[18] Погребите на жртвите се претворија во демонстрации на граѓанска непослушност. Властите се обидоа да ја смират ситуацијата со низа ветувања, но протестите траеја со недели, демонстрирајќи го длабоко вкоренетото незадоволство на населението од систем кој не ја штити основната безбедност.

Во април 2025 г., избувна уште еден скандал во борбата против корупцијата, **овој пат во рамките на самото тело за борба против корупцијата**. На 25 април 2025 г., Обвинителството привремено го одзеде пасошот на Татјана Димитровска, претседателката на Државната комисија за спречување на корупцијата, и ѝ забрани да ги извршува своите должности, поради сомнение за протекување доверливи информации на осомничени во голем случај на корупција. Случајот вклучува околу 30 лица обвинети за злоупотреба на јавни набавки на адитиви за државни термоелектрани.[19]

Нема напредок во проактивната транспарентност на владата

Кога станува збор за отвореноста на самата извршна власт во процесот на донесување одлуки, состојбата во Северна Македонија се нема променето значително во споредба со

[16] Балкан инсајт: „Северна Македонија бара поранешен вицепремиер во бегство поради обвинувања за проневера“ https://balkaninsight.com/2024/12/18/north-macedonia-seeks-fugitive-ex-deputy-pm-over-embezzlement-allegations/
[17] Радио Слобона Европа: „Во пожар во ноќен клуб во Северна Македонија загинаа најмалку 59 лица” https://www.slobodnaevropa.org/a/pozar-kocani-sjeverna-makedonija/33349438.html
[18] Гардијан: “ Ожалостените протестираат против корупцијата во Северна Македонија по пожарот во ноќниот клуб“ https://www.theguardian.com/world/2025/mar/17/mourners-protest-against-corruption-in-north-macedonia-after-nightclub-fire
[19] Слободен печат “ОЈО: Претседателката на антикорупциска му одавала службени тајни на обвинет во „Адитив““ https://www.slobodenpecat.mk/en/ojo-pretsedatelkata-na-antikorupciska-mu-odavala-sluzhbeni-tajni-na-obvinet-vo-aditiv/

претходните години. Владините седници не се отворени за јавноста и не се емитуваат. Владата повремено објавувала таканаречени резимеа на одлуките по седниците, но тоа не е доволно за да се обезбедат информации за начинот на кој се донесуваат одлуките. Иако многу се зборува за „проактивна транспарентност“, граѓаните сè уште немаат систематски увид во тоа што ќе прави Владата пред да се донесат одлуките.

Србија

Периодот од крајот на 2024 г. до времето на пишување на овој извештај беше обележан со **масовни граѓански протести** кои го потресоа монополот на власта на Српската напредна партија (СНС) и претседателот Александар Вучиќ. Повод за тоа беше **трагичната несреќа на 1 ноември 2024 г., кога се урна настрешница на железничката станица во Нови Сад, при што загинаа 16 лица.** Овој настан разгоре јавно незадоволство и доведе до најголемите демонстрации во Србија во последните децении. Студентите започнаа блокада на наставата на универзитетите во декември 2024 г., барајќи транспарентност и одговорност за несреќата; протестите наскоро се прошириja и на други општествени групи (наставници, земјоделци, работници, адвокати) и градови низ целата земја[20]. Демонстрантите отворено ја обвинуваат владата за корупција и некомпетентност што, според нив, довело до катастрофата, нагласувајќи дека уривањето на реновираната станица е симбол на поширок системски проблеми.[21] Режимот на Вучиќ одговори на овие притисоци со мешавина од ограничени отстапки и репресија, најавени се некои антикорупциски мерки, премиерот поднесе оставка и владата е реконструирана, но во исто време, секојдневно се евидентираат случаи на полициска бруталност, притворање, прислушување и заплашување на учесници во протестите и активисти.[22] Сериозноста на притисокот врз граѓанските слободи е илустрирана и со фактот дека за време на големиот протест во март 2025 г., наводно бил употребен звучен уред за разбивање на протестите. Во овој поглед, во март 2025 г., Европскиот суд за човекови права побара објаснувања од Србија и издаде мерка со која се бара од државата да „спречи употреба на звучно оружје или слични уреди“ против граѓаните.[23] Ваквите феномени, некогаш незамисливи, укажуваат на тренд на зајакнување на авторитарните методи. Иако декларативно не

[20] Портал Гласот на Америка: „Завршен студентски протест, голем број луѓе на улиците на Белград, забележани неколку инциденти”, https://www.glasamerike.net/a/beograd-protest-15-mart-mir-studenti-blokada-vu%C4%8Di%C4%87/8011520.html
Ал Џазира: „Протестите ги зафатија сите слоеви на општеството и Србија“ https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/liveblog/2025/1/28/tuzilastvo-traga-za-napadacima-na-studente-u-novom-sadu

[21] Онлајн портал Инсајдер: „Паѓање на таванот, колапс на системот”: https://www.insajder.net/teme/padovi-plafona-pad-sistema-gradevinska-inzenjerka-o-losim-rekonstrukcijama-u-srbiji-video

[22] Нова С: „Уапсен активист кој повикуваше на протест поради трагедијата во Нови Сад", https://nova.rs/vesti/drustvo/uhapsen-aktivista-koji-je-pozvao-na-protest-zbod-tragedije-u-novom-sadu/
Радар: „Не оди на протест, ќе те приведат“ https://radar.nova.rs/drustvo/bia-prati-i-poziva-studente-na-saslusanja/
Радио Слободна Европа: „Објавување на лични податоци на одредени студенти во блокада како загрозување на безбедноста”, https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-studenti-u-blokadi-objavljivanje-podataka-bezbednost/33262533.html
Радио Слободна Европа: „По протестот во Белград приведени 77 лица, Вучиќ најавува нови апсења“ https://www.slobodnaevropa.org/a/vucic-dacic-protest-beograd-slavija/33458361.html
Време: „Претепан, оперирan и обвинет: Студентот Лука Михајловиќ и понатаму во домашен притвор“ https://vreme.com/vesti/pretucen-operisan-i-optuzen-student-luka-mihajlovic-i-dalje-u-kucnom-pritvoru/

[23] АП: “Европскиот суд ѝ наложи на Србија да „спречи употреба на сонично оружје“ по тврдењата на демострантите на собирот” https://apnews.com/article/serbia-sonic-weapon-human-rights-court-30de60760590703a457a896239e886e9

отстапуваат од демократијата, српската влада во пракса сè повеќе покажува нетолеранција кон критиката, слободата на изразување и слободата на собирање.

Нетранспарентно донесување на одлуки од страна на надлежни институции

Во Србија, процесите на донесување одлуки на владата сè уште се обвиткани во тајност. Втора година по ред, владата не објавила план за работа (последниот план достапен за јавноста беше за 2023 г.), ниту редовно известува за својата работа. Акцискиот план за спроведување на владината програма 2023-2026 е јавно достапен,[24] но не е ажуриран, ниту пак се објавени извештаи за неговото спроведување. Методот на планирање, а потоа и на донесување одлуки е целосно нетранспарентен. Јавноста може да дознае за делови од плановите, обврските и известувањето за планираните активности од стратешки документи создадени во врска со процесот на пристапување во ЕУ, едноставно затоа што Србија е должна да известува за ова до европските институции.

Не постои емитување на владините седници ниту директен увид во дискусиите. **Општиот впечаток е дека клучните одлуки не се носат на владини седници, туку во тесен круг околу претседателот на државата.** Иако формално претседателот на државата нема овластувања според Уставот, тој де факто го диктира правецот на владата, што е очигледно и во секојдневната пракса: на телевизија, претседателот редовно објавува одлуки за тоа кои проекти ќе бидат финансирани од буџетот, кои села ќе добијат пат или колку помош ќе им биде доделена на граѓаните по катастрофа. Таквото персонализирано донесување одлуки надвор од институциите ги поткопува принципите на одговорност и поделба на власта.

Значајни законодавни иницијативи за политиките на отвореност во регионот

Во **БиХ** во 2023 г., конечно беше усвоен нов **Закон за слобода на пристап до информации на државно ниво**. Сепак, спроведувањето на овој закон не покажа позитивни ефекти, но придонесе за отежнување на остварувањето на ова право. Транспаренси Интернешнл БиХ спроведе анализа на спроведувањето на Законот[25] и откри дека новиот закон не го забрзал процесот на добивање информации; напротив, во некои случаи, клучните информации сега се бараат дури и подолго од порано. Властите често ги користат бројните исклучоци предвидени со законот за да ги задржат бараните информации.[26]

Исто така, беше забележано дека округот Брчко, по усвојувањето на државниот закон, се иззема од него и го започна процесот на подготовка на свој закон. Собранието на Брчко го усвои нацрт-законот во мај 2025 г., но тој веднаш наиде на критики бидејќи предвидува **укинување на правото на жалба**; наместо постапка за жалба пред независен државен орган, незадоволните

[24] Влада на Србија: „Акциски план за спроведување на Програма на Влада 2023-2026" на Србија" https://www.gs.gov.rs/tekst/470/akcioni-plan-za-sprovodjenje-programa-vlade-2023-2026.php
[25] Транспаренси интернашнл БиХ, Анализа: „Реформски закони усвоени низ ЕУ интеграции не дадоа резултат, во некои области видливи негативни ефекти" https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2024/07/Press-rls_22.07.24.pdf
[26] Ibid

барателиnа информации ќе мора да поведат судска постапка, што во пракса значи повисоки трошоци и побавно остварување на правата. Како оправдување, властите на Брчко наведоа дека округот нема независна институција која би можела да решава жалби во втор степен. Овој случај го истакнува проблемот со фрагментацијата на правната рамка во БиХ: различните нивоа на власт (држава, ентитети, округ) често имаат различни правила, што создава конфузија и нееднаков пристап до правата за граѓаните.

Во Република Српска, напротив, нема позитивни законски случувања што би ја подобриле отвореноста. Кон крајот на 2023 г., **властите на Република Српска** повторно ја криминализираа клеветата, воведувајќи драконски казни за „навреда“ и „давање лажни тврдења“ во медиумите. Во февруари 2025 г., Народното собрание на Република Српска го усвои и **Законот за посебни регистри и транспарентност на работата на непрофитни организации**, колоквијално наречен „Закон за странски агенти“. Овој закон ги обврзува невладините организации што примаат средства од странство да се регистрираат како „странски агенти“ и пропишува строга контрола врз нивната работа. Овие мерки ја вознемирија меѓународната заедница и домашните активисти, со оглед на тоа што ефектите од овие закони можат брзо да доведат до зголемување на самоцензурата. Во мај 2025 г., Уставниот суд на БиХ го поништи „Законот за странски агенти“ [27], со што топката се врати на теренот на ентитетот на Република Српска, кој веќе одби да ги спроведе одлуките на државните судови.

Во изминатиот период немаше значајни законски иницијативи што би влијаеле врз политиките за отвореност во **Црна Гора.** Правото на слободен пристап до информации беше значително деградирано со измените на законот во 2017 г., кога беа воведени широки исклучоци како што се „деловни тајни“ и „даночни тајни“. Овие одредби им овозможија на властите полесно да го ограничат пристапот до информации, што е спротивно на основниот дух на законот. Резултатот беше стеснување на просторот за граѓански надзор врз областите подложни на корупција. Свеста за овој и други проблеми во областа доведе до серија обиди за донесување на целосно нов Закон за слободен пристап до информации: во последните четири години, предлозите беа повлечени од парламентарната постапка три пати.

Конечно, на почетокот на 2025 г., новата Влада донесе нов Предлог-закон за слободен пристап до информации[28] и го испрати до Парламентот, барајќи итно усвојување. Предлогот беше вклучен во дневниот ред на пленарната седница во април 2025 г., но сè уште не е усвоен. Овој клучен закон за зајакнување на институционалната одговорност и борбата против корупцијата остана во втор план, бидејќи, иако се очекуваше, пратениците сè уште не гласале за него.

Претходната Влада на **Северна Македонија** ја усвои **Стратегија за транспарентност на Владата 2023–2026 г.** сп придружен Акциски план, која има амбициозни цели за унапредување на отвореноста на институциите. Меѓутоа, спроведувањето на Стратегијата стагнира, односно, од сите

[27] Уставен суд на БиХ, 158. пленарна седниа: https://www.ustavnisud.ba/bs/158-plenarna-sjednica-dosadasnji-tok-zasjedanja Куќа на човекови права: „Уставниот суд на БиХ го поништи Законот за посебен регистар и транспарентност на работата на непрофитните организации на Република Српска“ https://kucaljudskihprava.org/ustavni-sud-bih-stavio-van-snage-zakon-o-posebnom-registru-i-javnosti-rada-neprofitnih-organizacija-rs/

[28] Предлог Закон за слободен пристап до информации: https://wapi.gov.me/download-preview/f3770721-0316-42eb-91de-2d4d8ce9f3b9?version=1.0

предвидени активности само една е потполно реализирана во првата година.[29] Дополнително, самиот процес на спроведување на Стратегијата е нетранспарентен, бидејќи не се достапни официјални информации за тоа до каде е спроведувањето на другите мерки, како и дали новата Влада останува посветена на тие цели.

Северна Македонија продолжи со законодавните активности во областа на дигиталната трансформација на јавната администрација, во согласност со Реформската агенда и европските стандарди. Во првата половина од 2025 г. беше усвоен сет од четири закони (за сајбер безбедност, електронски комуникации, дигитален идентитет и дигитално архивирање), кои имаат за цел модернизација на администрацијата, зголемување на проактивната транспарентност и олеснување на пристапот до услуги. ЕУ го поздрави овој напредок и одобри повеќе од 19 милиони евра за спроведување на реформите.

Во набљудуваниот период, **Србија** остана без значителен напредок во политиките што влијаат на подобрувањето на отвореноста. Во текот на 2024 г., беше покренатa иницијатива за **измена на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер** со цел решавање на долгогодишниот проблем со злоупотреба на законот, што доведе до застој во работата на Комесарот за заштита на ова право и го отежна остварувањето на правата, особено правото на жалба.[30] Граѓанскиот сектор активно учествуваше во јавните консултации, испраќајќи предлози и коментари, имајќи предвид дека барањето граѓанскиот сектор и медиумите да бидат дел од работната група за измена на законот не беше прифатено.

Предложените измени беа критикувани бидејќи не ги решаваат клучните проблеми во пракса, како што се честото неизвршување на одлуките на Комесарот од страна на властите, недостатокот на инспекциски надзор врз спроведувањето на законот и тешкиот пристап до информации за работата на јавните органи над кои Комесарот нема надлежност во постапката за жалби (Влада, Претседател, Народно собрание, Врховен суд, Уставен суд, Народна банка на Србија и Републички јавен обвинител).[31] За време на јавната дебата, граѓанските организации поднесоа и алтернативни предлози за подобрување на текстот на законот, од кои сите беа отфрлени.[32] По јавните консултации и процесот на јавна дебата, на 13 февруари 2025 г., Владата во заминување го усвои Предлог-законот за измени и дополнувања на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер.

---

[29] Фондација Метаморфозис: „Проценка на нивото на спроведување на акцискиот план на Стратегијата за транспарентност на Владата на Република Северна Македонија(2023-2026) во периодот јануари 2024 – јануари 2025" https://metamorphosis.org.mk/izdanija_arhiva/procenka-na-nivoto-na-sproveduvanje-na-akciskiot-plan-na-strategijata-za-transparentnost-na-vladata-na-republika-severna-makedonija2023-2026-vo-periodot-januari-2024-januari-2025/

[30] Министерство за државна администрација и локална самоуправа: „Се менува Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер" https://mduls.gov.rs/saopstenja/menja-se-zakon-o-slobodnom-pristupu-informacijama-od-javnog-znacaja/?script=lat

[31] Партнери Србија: „Изјава на Коалицијата за слобода на пристап до информации и Националната конвенција за Европската Унија: Предложените измени на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер го намалуваат достигнатото ниво на права и отвораат простор за дополнителни злоупотреби" https://www.partners-serbia.org/post?id=629

[32] Предлозите на организацијата „Партнери Србија", развиени во соработка со членовите на Коалицијата за слобода на пристап до информации, се достапни на веб-страницата на организацијата „Партнери Србија": https://www.partners-serbia.org/public/news/Obrazac_za_predloge-_Nacrt_ZoSPIJZ,_Koalicija_za_slobodu_pristupa_informacijama.pdf

По критиките од граѓанското општество[33], кое сметаше дека целиот процес е обележан со недостаток на транспарентност и недоволно учество на сите релевантни засегнати страни, а поради политичката криза што траеше неколку месеци, предложениот закон беше повлечен од собраниска постапка на почетокот на март 2025 г.

Постапување по барања за слободен пристап до информации од јавен карактер во регионот

Во рамките на Регионалниот индекс на отвореност, граѓанските организации секоја година поднесуваат слични барања за слободен пристап до информации од јавен карактер во регионот до властите во земјите што се мониторираат. Во 2024 г., темата на барањата беше информации за плати, надоместоци и други видови исплати на вработените и службениците во институциите.

Табелата подолу ги прикажува резултатите.

Табела 1: Постапување по барања за слободен пристап до информации од јавен карактер

Држава	Институција	Вкупен број на барања	Одговор во законски рок	Одговор надвор од законски рок	Одбиено барање	Нема одговор (молчење на администрацијата)
БиХ	министерства	41	22 (53,7%)	0	0	19 (46,3%)
	органи во состав	55	30 (54,5%)	0	0	25 (45,5%)
	влади	3	1 (33,3%)	0	0	2 (66,7%)
Црна Гора	министерства	25	6	18	3	1
	органи во состав	13	9 (69,2%)	4 (30,8%)	0	0
	Влада	1	0	1 (100,0%)	0	0
Северна Македонија	министерства	20	10 (50,0%)	5 (25,0%)	0	5 (25,0%)
	органи во состав	19	10 (52,6%)	4 (21,1%)	0	5 (26,3%)
	Влада	1	1 (100,0%)	0	0	0
Србија	министерства	25	18 (72,0%)	4 (16,0%)	1 (4,0%)	3 (12,0%)
	органи во состав	30	28 (93,33%)	0	1 (3,3%)	2 (6,67%)
	влади	2	2 (100,0%)	0	0	0

[33] Партнери Србија: „Иницијатива до Владата на Србија и Народното собрание за суспендирање на процесот на усвојување на измени на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер“ https://www.partners-serbia.org/post?id=642

Резултатите покажуваат значителни разлики помеѓу државите и нивоата на извршна власт. **Во Србија** е забележано релативно високо ниво на ефикасност, голем процент од органите во состав (93%) и малку повеќе од половина од министерствата (72%) одговориле во законскиот рок, додека недостаток на одговор (молчење на администрацијата) е забележан само во пет случаи од вкупно 57 барања. Ова може да биде позитивна последица од измените на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер од 2021 г., кога беше воведена мерка за издавање прекршочни налози во ситуации кога институциите молчат, односно воопшто не одговараат на барањата за пристап до информации. Позитивен тренд во намалувањето на административниот молк во Србија може да се види и од годишните извештаи на Комесарот за информации од јавен карактер и заштита на лични податоци.[34] Србија и Црна Гора, за разлика од другите две набљудувани земји, исто така имаа случаи на одбивање да се достават бараните информации. **Во Северна Македонија**, околу половина од барањата беа решени во рокот, додека 25% од одговорите пристигнаа доцна, а во 25% од случаите институциите воопшто не одговорија. Кога станува збор за **Црна Гора**, дури 72% од министерствата испратиле одговори надвор од законскиот рок, честопати дури по повеќекратни барања, а некои одговори пристигнале речиси два месеци подоцна. **БиХ** има највисок процент на административен молк, при што министерствата и административните органи не добиле одговор на повеќе од 45% од барањата.

Резултатите презентирани во овој дел укажуваат на потребата од дополнителни напори за подобрување на институционалните практики во обработката на барањата, со посебен фокус на почитување на роковите и намалување на административниот молк, што директно го поткопува правото на граѓаните на информации.

Институции и граѓанско општество: Формална соработка со растечки притисоци

Истражувањето ја анализираше соработката на извршните власти со граѓанскиот сектор преку пребарување на содржини на официјални веб-страници и испраќање прашалници до институциите. Од вкупно 273 институции во примерокот, одговорија 77 (околу 32%). Со оглед на тоа што прашалниците се пополнуваат доброволно, самиот чин на одговарање е показател за институционална отвореност и подготвеност за соработка со граѓанското општество.

Иако декларативна соработка со граѓанскиот сектор постои, како што може да се види од стратешките документи и пребарувањата на институционалните веб-страници, бројни случаи укажуваат на влошување на работната средина за граѓанските организации, независните медиуми и активистите. Во Србија, на почетокот на 2025 г. е регистрирана полициска рација во просториите на пет граѓански организации, додека извештајот на Амнести Интернешнл[35] укажува на употреба на шпионски софтвер против новинари и активисти. Во Северна Македонија, откако студентите ја исвиркаа министерката за образование за време на комеморацијата за пожарот во дискотеката во Кочани, новинарот кој ја сподели снимката стана цел на координирана онлајн

[34] Комесар за информации од јавен карактер и заштита на лични податоци, Годишен извештај за работата за 2024 г., достапен на следниот линк: https://www.poverenik.rs/images/stories/dokumentacija-nova/izvestajiPoverenika/2024/LATGodi%C5%A1nji_izve%C5%A1taj_2024_002.pdf

[35] Амнести Интернешнл: „Србија: Властите користат шпионски и форензички алатки од Cellebrite за да хакираат новинати и активисти“ https://securitylab.amnesty.org/latest/2024/12/srbija-vlasti-koriste-spijunske-softvere-i-forenzicke-alate-kompanije-cellebrite-za-hakovanje-novinara-i-aktivista/

кампања на клевети и закани со смрт, без никаква институционална реакција.[36] Во Република Српска, криминализацијата на клеветата предизвика медиумски протести и оправдан страв. Во Црна Гора, усвојувањето на Законот за агенти на странско влијание беше најавено на крајот од минатата година.[37] Иако активностите за негово изготвување не се започнати, иницијаторите никогаш официјално не ја напуштија идејата, додека во некои медиуми блиски до владата, кампањата против граѓанскиот сектор продолжува.

[36] Мета.мк: "Оставки во тишина" https://meta.mk/en/resignations-in-silence/

[37] Радио Слободна Европа: „Следејќи го примерот на Русија, дел од владата во Црна Гора најавува закон за странски агенти": https://www.slobodnaevropa.org/a/vlada-crna-gora-zakon-strani-agenti/33153904.html

ОТВОРЕНОСТ НА ИНСТИТУЦИИТЕ ОД ИЗВРШНАТА ВЛАСТ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ВО 2024 Г.

4. ОТВОРЕНОСТ НА ИНСТИТУЦИИТЕ ОД ИЗВРШНАТА ВЛАСТ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ВО 2024 г.

4.1 Резиме за извршната власт во Република Северна Македонија

Вкупниот резултат на извршната власт во Северна Македонија (Владата, министерствата и извршните органи) според Индексот на отвореност, во 2024 г има благ пад споредено со 2023 г., односно **достигнува 63,71 % исполнетост на индикаторите на отвореност (споредено со 2023 г. кога достигна 67 %**).

Отвореност по групи институции

Споредено помеѓу групите институции (Влада, министерства и извршни органи), **најотворена е Владата на Северна Македонија која исполнува 77,32% од поставените критериуми за отвореност**. За прв пат од кога се мери отвореноста на институциите, на второ место се извршните органи со 57,79 %, а со најнизок резултат според Индексот, односно 56,02 % исполнетост на индикаторите се министерствата (кои имаат пад на отвореноста од 8 % на индикаторите на отвореност споредено со минатата година).

Оваа година е нотирано дека кај сите министерства, освен кај три (Министерството за здравство, Министерството за локална самоуправа и Министерството за односи меѓу заедниците) има значителен пад на индикаторите на отвореност. Најголем пад на индикаторите на отвореност бележи Министерството за надворешни работи и надворешна трговија.

Анализирано од **регионален аспект** (Северна Македонија, Србија, Црна Гора и Босна и Херцеговина), **чиј просек на Владите е 60,17 %** исполнување на индикаторите, резултатот на македонската Влада е многу добар, бидејќи шест години по ред во регионот Владата на Северна Македонија е на првото место во исполнување на индикаторите.

Ранг-листа на институции со степен на исполнување на индикаторите на отвореност

РАНГ	**Влада и Министерства на Република Северна Македонија**	**% на исполнетост на индикаторите на отвореност**	**2023 г % на исполнетост на индикаторите на отвореност**
1.	Министерство за одбрана	00.83% ↓	90,84 %
2.	Влада на Република Северна Македонија	77,32% ↓	78,33 %
3.	Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство	76,29% ↓	85,61 %
4.	Министерство за социјална политика, демографија и млади	74,42% ↓	76,28 %
5.	Министерство за внатрешни работи	73,3% ↓	74,04 %
6.	Министерство за јавна администрација	68,08% ↓	71,06 % МИОА
7.	Министерство за здравство	67,52% ↑	63,78 %
8.	Министерство за дигитална трансформација	65,65% ↓	71,06 % МИОА
8.	Министерство за финансии	65,65% ↓	67,14 %
10.	Министерство за образование и наука	65,28% ↓	66,77 %
11.	Министерство за животна средина и просторно планирање	64,35% ↓	69,94 %
12.	Министерство за локална самоуправа	59,68% ↑	52,59 %
ПОД ПРОСЕКОТ од 56,02 % НА МИНИСТЕРСТВАТА			
13.	Министерство за економија и труд	51,1% ↓	59,31 %
14.	Министерство за правда	50,73% ↓	61,92 %

15.	Министерство за култура и туризам	50,73% ↓	57,25 %
16.	Министерство за европски прашања	42,89%	/
17.	Министерство за транспорт и врски	40,28% ↓	51,47 %
18.	Министерство за односи меѓу заедниците	36,92% ↑	25,36 %
19.	Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини	34,68%	/
20.	Министерството за надворешни работи и надворешна трговија	26,85% ↓	69,01 %
21.	Министерство за спорт	23,12%	/

РАНГ	**Извршни органи**	**% на исполнетост на индикаторите на отвореност**
1.	Државен управен инспекторат	78,48%
2.	Биро за јавни набавки	77,81%
3.	Агенција за храна и ветеринарство	74,41%
4.	Државен завод за статистика	71,47%
5.	Управа за јавни приходи	70,11%
6.	Царинска управа	64,23%
7.	Биро за развој на образованието	61,97%
8.	Државен инспекторат за труд	61,52%
9.	Државен инспекторат за градежништво и урбанизам	61,29%
10.	Управа за хидрометеоролошки работи	60,61%
ПОД ПРОСЕКОТ од 57,79 % НА		

ИЗВРШНИТЕ ОРГАНИ		
11.	Државен Архив	5654%
12.	Управа за финансиско разузнавање	5158%
13.	Државен инспекторат за шумарство и ловство	46,58%
14.	Управа за заштита на културното наследство	46,13%
15.	Биро за регионален развој	45,23%
16.	Геолошки завод на РСМ	43,44%
17.	Државен инспекторат за локална самоуправа	42,96%
18.	Управа за извршување на санкциите	42,08%
19.	Комисија за односи со верските заедници и религиозните групи	41,61%

Општ **заклучок** кој произлегува од набљудуваните институции во Индексот на отвореност е дека **ангажираноста и примената на стандардите за отвореност се на различно ниво кај различните структури на извршната власт и затоа концептот на отвореност неопходно е системски да се реши**. Затоа, централните политики како Стратегија за транспарентност на Владата и утврдените минимални стандарди за јавна транспарентност и отчетност, треба да бидат прифатени и имплементирани од сите институции на централната власт. Неопходно е да се одделат финансиски средства за спроведување на оваа Стратегија и да се ангажираат дополнителни човечки капацитети со цел да се засили имплементацијата на предвидените активности.

Топ 3 отворени институции во Северна Македонија

83%
Министерство за одбрана

78,48%
Државен управен инспекторат

77,32%
Влада на Северна Македонија

Од поединечното мерење на вкупно 40 институции **Министерството за одбрана (83 %)** остана водечка институција во Северна Македонија во однос на исполнувањето на индикаторите на отвореност, а по неа оваа година следи **Државниот управен инспекторат (78,48 %) и Владата (77,32 %).** Она што за жал е нотирано оваа година дека Министерството за одбрана кое минатата година беше најотворена институција во регионот, оваа година е на третото место во регионот.

Анализата на базата на податоците на Индексот на отвореност, поделени по четирите подкатегории (**транспарентност, ефикасност, интегритет и пристапност**) покажува дека вкупниот резултат на извршната власт достигнува **највисока оцена од 61,08 % исполнување на индикаторите за транспарентност**, **а најниска оцена за пристапност од 48,79 %. Она што загрижува е падот од скоро 5 % во подкатегоријата пристапност споредено со минатата година кога беше исто најдолу на скалата, но со 54,18 %**.

Најниско на скалата на Индексот на отвореност при исполнувањето на индикаторите е поткатегоријата **пристапност.** Треба да се истакне дека во оваа поткатегорија преку индикаторите се оценува **степенот до кој се гарантира правото на пристап до информациите со закон и во практика, како и квалитетот на механизмите за ангажирање и консултации со јавноста во процесите на креирање политики**.

Институциите на извршната власт (вклучувајќи ги Владата, министерствата и извршните органи) остваруваат средна оцена во постигнувањето на поткатегоријата пристапност од 48,79 % што споредено со другите подкатегории е најдолу на скалата, втора година по ред. **На средната оцена влијаат ниското исполнување на индикаторите на пристапност од страна на министерствата (35,48 %) и од извршните органи (35,58 %), кои се под вкупната просечна оцена во подкатегоријата пристапност. За разлика од нив, Владата исполнила 75,31 % од индикаторите на пристапност**.

Според опфатот на поткатегоријата пристапност, Владата, главно, се оценува за квалитетот на правната рамка која го гарантира правото на пристап до информации, како и нејзините практики, а резултатите на министерствата и извршните органи целосно се потпираат на степенот до кој тие ги практикуваат правните одредби и меѓународните стандарди набљудувани преку Индексот на отвореност. Затоа, повеќето препораки што

овој документ ги истакнува, всушност, бараат ефикасна имплементација на постојните политики од страна на министерствата и извршните органи.

Податоците подолу нудат приказ на резултатите и постигнувањата од институциите за секој принцип одделно, и тоа **почитувањето на транспарентноста, пристапноста, ефикасноста и интегритетот**. Индексот дава и длабинска анализа поединечно по институциите и тоа: ја проценува јавната достапност на организациските информации, буџетот и постапките за јавни набавки (**транспарентност**); го проценува степенот до кој правото на пристап до информации е гарантирано со закон и во практика, како и квалитетот на механизмите за вклучување и консултации при процесите на креирањето политики (**пристапност**); ја разгледува посветеноста на институциите да учат од тековните процеси и да ги подобрат преку воспоставените системи за следење, евалуација и учење – со употреба на клучни точки/индикатори за време на стратегиското планирање и известување (**ефикасност**); и го оценува присуството на механизмите за спречување судир на интереси, регулирање на лобирањето, како и достапноста на кодексот за етичко однесување кој го води и санкционира однесувањето на државните службеници и јавната администрација (**интегритет**). Додадена вредност на Индексот за отвореност е што преку анализата на сите принципи оценета е и работата преку практикување и посветеност на концептот на **отворените податоци**. Резултатите се добиени поединечно за секое ниво на управување (влада, министерства и извршни органи), при што се нагласени добрите примери што се истакнуваат во секоја група.

Отвореност одделно по институции и под-категории

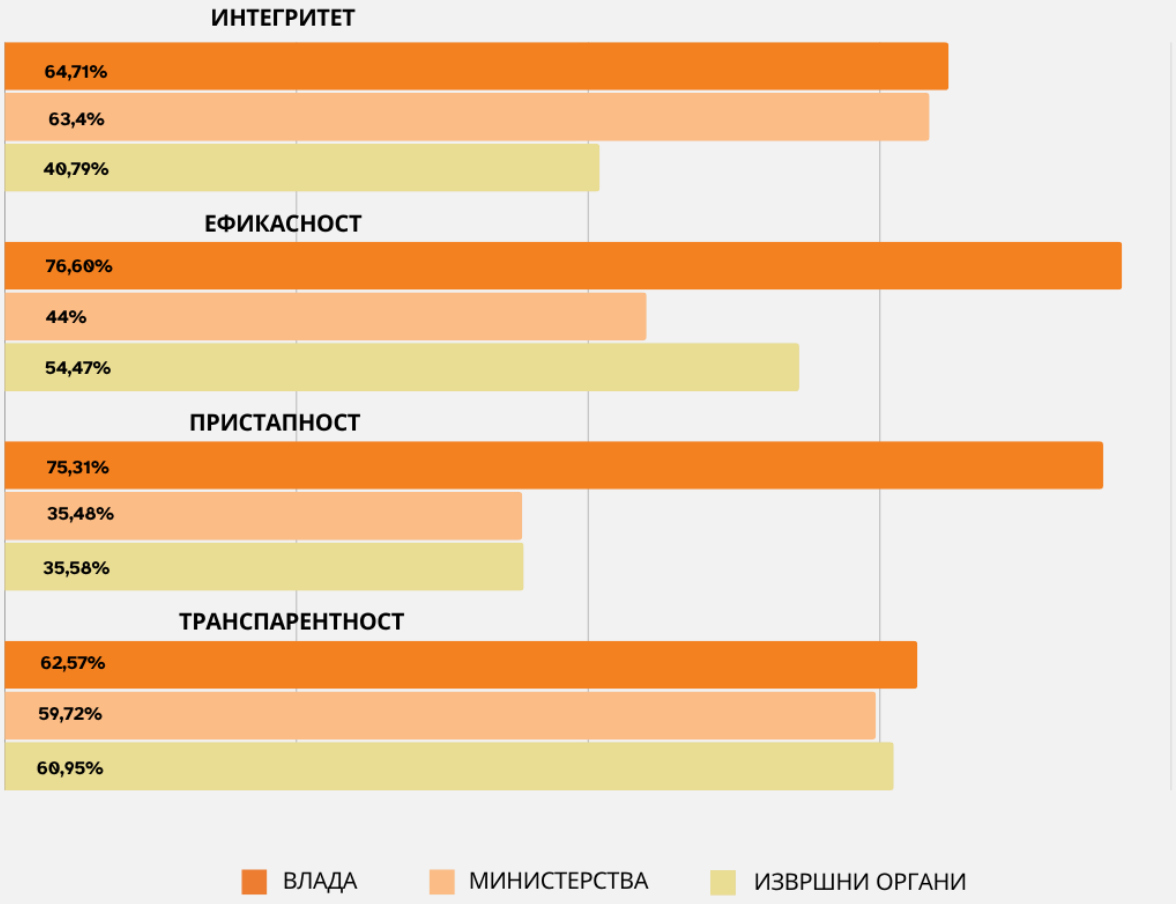

4.2 ТРАНСПАРЕНТНОСТ

Транспарентноста е широк концепт кој е поврзан со достапноста на информациите и со пристапот и употребливоста на информациите од страна на граѓаните, односно барателите на информациите. Вака дефинирана, таа ги опфаќа активната транспарентност, односно проактивното објавување информации од јавните институции, и пасивната (реактивната) транспарентност, каде што давањето информации е иницирано од страна на барателот на информациите (преку користење на правото на пристап до информации). Во суштината, транспарентноста влијае на намалувањето на корупцијата, на зголемувањето на учеството на засегнатите страни во донесувањето одлуки, како и во зголемувањето на ефикасноста на институциите, односно степенот на транспарентноста, меѓу другото, влијае на доброто управување. Со оглед дека интернет-страниците се главниот извор на информации за работата на институциите, а притоа се алатка за најбрз, најлесен и

најбезбеден пристап, повеќето индикатори на Индексот на отвореност се однесуваат на интернет-страниците како извор на информациите.

Преку индикаторите со кои се оценува јавната достапност на организациските информации, партиципативноста на засегнатите страни во креирањето на буџетот и транспарентноста во трошењето на буџетот од страна на извршната власт, како и транспарентноста во постапките за јавни набавки, извршната власт (Влада, министерства и извршни органи) **е оценета со оцена за индикаторите за транспарентност од 61,08 %** исполнување. Поединечно анализирано, министерствата кои минатата година беа први во споредбата, сега се на последно место со 59,72 %. Извршните органи исполнуваат 60,95 % од индикаторите за транспарентноста, а Владата со 62,57 % е највисоко на скалата за исполнување на индикаторите за транспарентност.

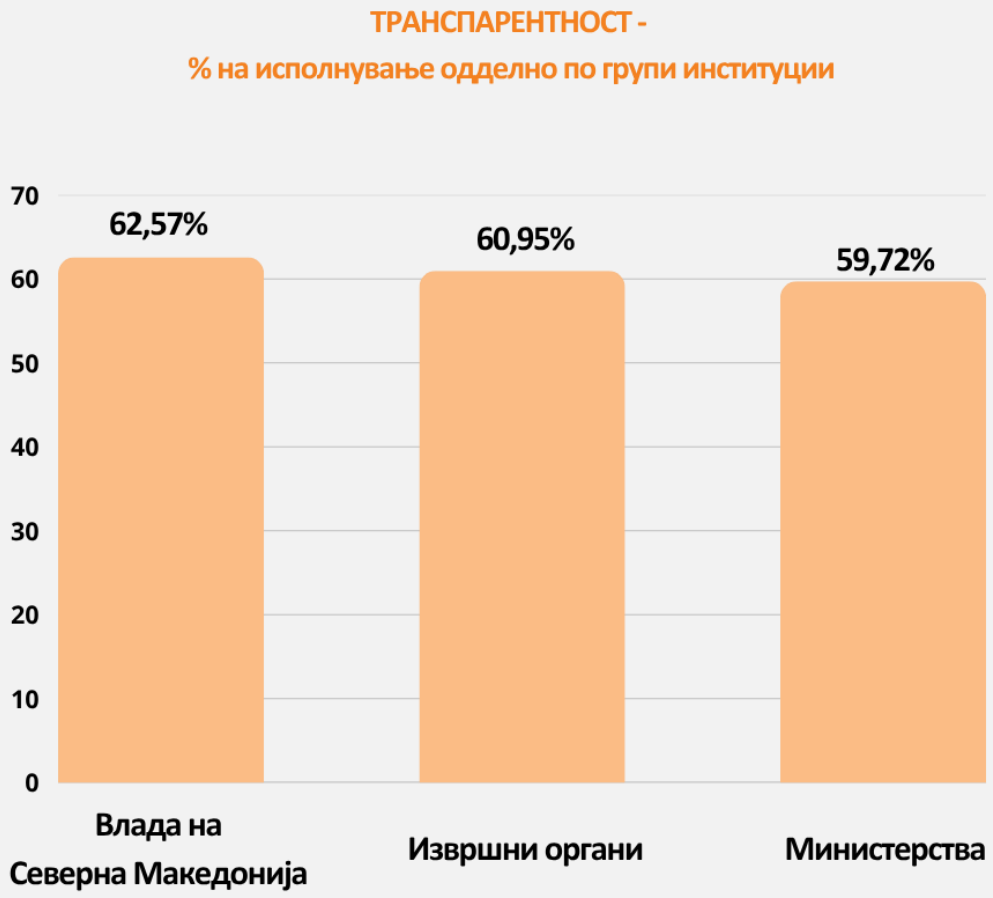

<u>Подкатегорија транспарентност</u>: Топ 3 институции во Северна Македонија

79,6%
Министерството за одбрана

79,24%
Министерство за финансии

78,84%
Државниот управен инспекторат

Од поединечното мерење на вкупно 40 институции во подкатегоријата транспарентност, Министерството за одбрана (79,6 %) е прво рангирано, потоа следат Министерство за финансии (79,24 **%**) и Државниот управен инспекторат (78,84 %). **<u>Треба да се истакне дека и на регионално ниво во оваа подкатегорија овие три институции се највисоко рангирани, односно ги „држат“ првото, второто и третото место споредено со сите оценувани институции во регионот</u>.**

Буџетски информации

Со оглед дека транспарентноста при планирањето и спроведувањето на јавните финансии е клучен елемент за доброто владеење, во овој Индекс на отвореност преку низа индикатори е мерена буџетската транспарентност на централната власт. Имено, буџетската транспарентност е значајна од аспект на информирањето на даночните обврзници, односно на граѓаните, за тоа за која намена институциите ги планираат и трошат средствата на даночните обврзници. Дополнително, мерено е навременото и систематското обелоденување на релевантните фискални информации, затоа што тоа придонесува за намалување на корупцијата, како и обезбедување ефективно учество на граѓаните во буџетските процеси.

Државниот буџет за 2024 и 2025[38] е објавен на интернет-страницата на Владата, но недостасува објава во отворен формат[39], како надлежно министерство, на интернет-страницата http://budget.finance.gov.mk, која е воспоставена во 2017 г., и оваа година на разбирлив начин е објавен буџетот за граѓаните во форма на Граѓански буџет, што го распределува државниот буџет по економска класификација, потоа по функционална област, по буџетски корисници. Останува препораката од минатата година со цел да се

[38] Достапно на https://vlada.mk/budzet
[39] Достапно на https://finance.gov.mk/mk-MK/oblasti/budzeti/budzet-finansii

унапредат консултациите со јавноста при планирањето на буџетот да се воведат јавни консултации, како и да се објавуваат информации за трошењето на буџетските резерви. , која е воспоставена во 2017 г., и оваа година на разбирлив начин е објавен буџетот за граѓаните во форма на Граѓански буџет, што го распределува државниот буџет по економска класификација, потоа по функционална област, по буџетски корисници. Останува препораката од минатата година со цел да се унапредат консултациите со јавноста при планирањето на буџетот да се воведат јавни консултации, како и да се објавуваат информации за трошењето на буџетските резерви.

Од извршните органи 58 % објавуваат годишни финансиски планови, што се однесува на известувањето 84 % од нив објавуваат завршни сметки, а само четири од нив, Царинската управа[40], Агенција за храна и ветеринарство[41], Државен управен инспекторат[42] и Државен инспекторат за градежништво и урбанизам [43] , објавуваат периодични финансиски извештаи на својата интернет-страница.

Постапки за јавни набавки

Индексот на отвореност, преку сет индикатори во оваа област, оцената за постигнувањата на извршната власт ја формира преку јавно достапните, односно објавените планови, повици, одлуки, договори и анекси за јавните набавки на интернет-страниците на институциите.

Неколку години наназад, со цел да се подобри постапката за јавни набавки и да се намали можноста за злоупотреба на средствата, дадена е препорака, која се повторува и оваа година, службениците кои спроведуваат јавни набавки да бидат обврзани да пополнат изјава за судир на интереси и да поднесат анкетни листови за имотната состојба. Исто така, се повторува препораката за потребата јавно да се објават имињата на вистинските сопственици на фирмите понудувачи и фирмите што имаат склучено договори за јавни набавки, за концесии и за воспоставување јавно-приватно партнерство, со што ќе се спречува корупцијата, значително ќе ја намали злоупотребата на понудите за јавни набавки и ќе послужи да обезбеди фер конкуренција помеѓу понудувачите, а која како мерка е предвидена и во шестиот Национален акциски план за Партнерство за отворена власт (2024 – 2026)[44]. И оваа година останува препораката до институциите да подготвуваат годишен

[40] Достапно на https://www.customs.gov.mk/mk-MK/pocetna/za-nas/publikacii-i-izveshtai/godishni-smetki-i-budzet.nspx
[41] Достапно на https://fva.gov.mk/mk/budzet
[42] Достапно на https://duinspektorat.mioa.gov.mk/mk/node/32
[43] Достапно на https://digu.gov.mk/%d0%b8%d0%b7%d0%b2%d0%b5%d1%88%d1%82%d0%b0%d0%b8/
[44] Национален Акциски план за ПОВ (2024 – 2026). Преземено од: https://ovp.gov.mk/nap_proposals/1-2-%d1%98%d0%b0%d0%b2%d0%bd%d0%be-%d0%be%d0%b1%d1%98%d0%b0%d0%b2%d1%83%d0%b2%d0%b0%d1%9a%d0%b5-%d0%bd%d0%b0-%d0%b8%d0%bc%d0%b8%d1%9a%d0%b0%d1%82%d0%b0-%d0%bd%d0%b0-%d0%b2%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b8/

збирен извештај за сите јавни набавки за претходната година, затоа што е забележан значителен пад на постигнувањето споредено со минатата година.

Табелата подолу дава приказ за степенот до кој министерствата и извршните органи ги исполнуваат индикаторите што ја оценуваат транспарентноста во постапките за јавни набавки. **Постои значително намалување на отвореноста на министерствата во оваа подкатегорија споредено со минатата година**. Овогодинешното мерење покажа дека Министерството за спорт, Министерството за надворешни работи и надворешна трговија и Министерството за транспорт и врски воопшто не објавуваат[45] на своите интернет страници планови за јавни набавки, повици за јавни набавки, одлуки за јавни набавки, договори за јавни набавки, како и годишен извештај за сите јавни набавки.

% на исполнетост на индикаторите кај министерствата и извршните органи со кои се мери напредокот во транспарентноста на постапките за јавни набавки, одделно по индикатор со споредба меѓу 2024г., 2023г. и 2022г.						
Индикатори	**Министерства**			**Извршни органи**		
	2024г.	2023г.	2022г.	2024г.	2023г.	2022г.
Дали на интернет-страницата се објавени **плановите** за јавни набавки?	90 % ↓	93,75 % ↓	100 %	79 % ↓	89,5 % ↑	84 %
Дали на интернет-страницата се јавно достапни **повиците** за јавни набавки?	80 % ↓	87,5 %	87,5 %	89,4 % ↑	79 % ↑	74 %
Дали на интернет-страницата се јавно достапни **одлуките** за јавни набавки?	80 % ↓	87,5 %	87,5 %	89,4 % ↑	74% ↑	68 %
Дали на интернет-страницата се јавно достапни	80 % ↓	87,5 %	87,5 %	94,7 % ↑	84 % ↑	79 %

[45] За потсетување резултатите се однесуваат на набљудување спроведено во периодот февруари-мај 2025 г., пред да биде подготвена и промовирана новата интернет-страница на на Министерството за надворешни работи и надворешна трговија.

договорите за јавни набавки?						
Дали на интернет-страницата се јавно достапни **анексите на договорите** за јавни набавки?	85 % ↓	93,75 % ↑	87,5 %	89,4 % ↑	74 %	74 %
Дали на интернет-страницата е достапен последниот **годишен извештај**[46] за сите јавни набавки?	65 % ↓	75 % ↑	68,75 %	57,9 % ↓	63 ↑	16%

[46] Иако институциите направија позитивен исчекор минатата година со тоа што, главно, интегрираа делови од порталот за јавни набавки на своите веб страници, потребно е да објавуваат посебни годишни извештаи за сите јавни набавки во посебен документ во отворен формат.

4.1.2 ПРИСТАПНОСТ

Индексот на отвореност во поткатегоријата **пристапност**, степенот на отвореност го мери преку индикаторите со кои го оценува степенот до кој се гарантира правото на пристап до информациите со закон и во практика, како и квалитетот на механизмите за ангажирање и консултации со јавноста во процесите на креирање политики. Институциите на извршната власт (вклучувајќи ги Владата, министерствата и извршните органи) остваруваат средна оцена во постигнувањето на поткатегоријата **пристапност од 48,79 %** исполнување на индикаторите. **На средната оцена, исто како минатата година, влијаат ниското исполнување на индикаторите на пристапност од страна на министерствата (35,48 %) и од извршните органи (35,58 %), кои се под вкупната просечна оцена во подкатегоријата пристапност. За разлика од нив, Владата исполнува 75,31 % од индикаторите на пристапност**.

Пристапот до информациите е клучна компонента на транспарентната и одговорна власт. Смислата на пристапот до информациите е да им овозможи на граѓаните да видат како работи власта, односно да бидат во можност да откријат корупција или да откријат недостатоци при креирањето на политиките. Во таа смисла, информациите што ги креираат и со кои располагаат јавните власти ѝ припаѓаат на јавноста. Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер[47] пропишува обврска за имателите на информациите да одговорат на барањата за пристап до информации од јавен карактер (реактивен пристап), но содржи и одредби за проактивно објавување на информациите, односно самостојно објавување информации, познато како активна транспарентност.

Според опфатот на **поткатегоријата пристапност**, Владата, главно, се оценува за квалитетот на правната рамка која го гарантира правото на пристап до информации, како и нејзините практики, а резултатите на министерствата и извршните органи целосно се потпираат на степенот до кој тие ги практикуваат правните одредби и меѓународните стандарди набљудувани преку Индексот на отвореност. Затоа, повеќето препораки што овој документ ги истакнува, всушност, бараат ефикасна имплементација на постојните политики од страна на министерствата и извршните органи.

Индексот на отвореност преку интернет-страниците ги оценува институциите од централната власт (владата, министерствата и извршните органи) дали имаат ажурирани информации за остварување на правото за слободен пристап до информации; дали ги објавуваат веќе одговорените барања за слободен пристап; како и дали на интернет-страницата имаат посебна секција наменета за остварување на правото на пристап до

[47] Службен весник на РСМ бр. 101/2019 од 22.05.2019 год. Новина е што во 2024 г. започна постапка за Изменување и дополнување на Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер, но не е достапна информација зошто измените не се дадени во собраниска процедура. Линк до ЕНЕР https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=87901 последно пристапено на 12.09.2025 г.

информации, каде се содржани релевантните информации; дали имаат објавено ажурирана листа на информации и др. Интернет-страницата на Владата во целост ги исполнува критериумите за остварување на правото за слободен пристап, а како слабост повторно е евидентирано тоа што не ги објавува одговорите што ги подготвува за барањата за слободен пристап до информациите.

<u>Подкатегорија пристапност</u>: Топ 3 институции во Северна Македонија

75,31%
Влада на Република Северна Македонија

58,85%
Министерство за животна средина и просторно планирање

55,38%
Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство

Од поединечното мерење на вкупно 40 институции во подкатегоријата пристапност прва е Владата (75,31 %), потоа Министерството за животна средина и просторно планирање (58,85 %) и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (55,38 %). Нема извршен орган во топ три институции во оваа поткатегорија, како и минатата година.

Под 20 % исполнување на индикаторите за пристапност, што значи низок степен на остварување на пристапот до информации, како и слаб квалитет на механизмите за вклучување и консултации со засегнатите страни при процесите на креирање на политиките **е нотирано кај две министерства и тоа, Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини со 15.38 %, Министерството за надворешни работи и надворешна трговија со 16.67 %.**

Пристап до информации

Пристапот до информации претставува суштински елемент на транспарентното и одговорно владеење. Неговата цел е граѓаните да добијат увид во работата на институциите, со што се овозможува откривање на корупција или слабости во процесот на креирање политики. Оттука, информациите што ги создаваат и ги поседуваат јавните институции се сопственост на јавноста. Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер [48] пропишува обврска за имателите на информациите да одговорат на

[48] Службен весник на РСМ бр. 101/2019 од 22.05.2019 год. Новини од 2019 г. кои беа воведени во Законот: беше проширена листата на иматели на информации; утврдена беше поширока листа на информации која институциите се должни проактивно да ја објавуваат; дефиниран е јавниот интерес; беше скратен рокот за одговор на барање на 20 дена; скратена беше листата на исклучоците за слободниот пристап; и се утврдија проширените надлежности на

барањата за пристап до информации од јавен карактер (реактивен пристап), но содржи и одредби за проактивно објавување на информациите, односно самостојно објавување информации, познато како активна транспарентност. Имплементацијата на активното објавување на информациите е зајакната со донесувањето на заклучок од Владата за имателите на информации, опфатени со Упатството за подобрување на транспарентноста на институциите во јавниот сектор[49], да ги објават сите информации систематизирани по области за кои претходно е утврдено дека се најчесто барани информации од граѓаните.

Индексот на отвореност преку интернет-страниците ги оценува институциите од централната власт (владата, министерствата и извршните органи) дали имаат ажурирани информации за остварување на правото за слободен пристап до информации; дали ги објавуваат веќе одговорените барања за слободен пристап; како и дали на интернет-страницата имаат посебна секција наменета за остварување на правото на пристап до информации, каде се содржани релевантните информации; дали имаат објавено ажурирана листа на информации и др. Интернет-страницата на Владата во целост ги исполнува критериумите за остварување на правото за слободен пристап, а како слабост повторно е евидентирано тоа што не ги објавува одговорите што ги подготвува за барањата за слободен пристап до информациите. Оваа практика е забележана само кај неколку министерства и тоа: Министерство за социјална политика, демографија и млади, Министерство за одбрана и Министерство за животна средина и просторно планирање втора година по ред, и за прв пат оваа година кај Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство. Може да се заклучи дека нема значително подобрување на практиката, во споредба со минатата година, во однос на објавувањето на одговорите со кои обезбедиле пристап до информациите по поднесено барање на интернет-страниците.

Со оглед на глобалните трендови и процесите на дигитализација, кои сè повеќе стануваат потреба и кај нас, очекувано е акцентот да се става на активната транспарентност. Овој пристап би требало значително да го намали бројот на поднесени барања на хартија за слободен пристап до информации. Врз основа на најдобрите меѓународни и регионални практики, каде што времето за одговор на хартиено барање се движи меѓу 7 и 15 дена, работната група што подготви предлог измени и дополнувања на Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер во 2024 г. предложи рокот да се скрати од 20 на најмногу 10 дена. Сепак, во верзијата на Законот[50] објавена на ЕНЕР и отворена за јавни консултации во април 2025, е предвиден рок од 15 дена.

второстепениот орган со можност да води прекршочна постапка, а сè со цел да се обезбеди јавност и отвореност на институциите, со резултат – информиран граѓанин.

[49] Упатството за подобрување на транспарентноста на институциите во јавниот сектор. Достапно на https://vlada.mk/InfoJavenKarakter

[50] Предлог Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер, објавен на ЕНЕР и достапен на https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=87901. Последен увид на 03.09.2025г.

За да се оцени практичното времетраење на постапката, „Метаморфозис“ во рамките на мониторингот на отвореноста на институциите испрати по едно барање за пристап до информации до сите 40 институции. **Скоро 1/4 од мониторираните институции**, односно 10, **воопшто не одговорија на барањето за слободен пристап до информациите од јавен карактер**, од кои 5 министерства и 5 органи во состав и тоа: **Министерство за надворешни работи и надворешна трговија; Министерство за транспорт; Министерство за правда; Министерство за европски прашања; Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини; Управа за извршување на санкциите; Државен управен инспекторат; Државен инспекторат за локална самоуправа; Комисија за односи со верските заедници и религиозните групи и Биро за регионален развој**.

Во предвидениот законски рок одговори 21 институција, односно 52.5%, од кои Генералниот секретаријат, 10 министерства и 10 органи во состав и тоа: Министерство за внатрешни работи; Министерство за животна средина и просторно планирање; Министерство за социјална политика, демографија и млади; Министерство за образование и наука; Министерство за локална самоуправа; Министерство за здравство, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство; Министерство за дигитална трансформација; Министерство за спорт; Министерство за економија и труд; Биро за јавни набавки; Управа за хидрометеоролошки работи; Агенција за храна и ветеринарство; Управа за финансиско разузнавање; Државен завод за статистика; Управа за јавни приходи; Биро за развој на образованието; Државен инспекторат за шумарство и ловство; Геолошки завод на РСМ и Управа за заштита на културното наследство.

По завршување на законски предвидениот рок одговорија 9 институции, од кои 5 министерства и 4 органи во состав и тоа: Министерство за финансии; Министерство за култура и туризам; Министерство за одбрана; Министерство за јавна администрација; Министерство за односи меѓу заедниците; Царинска управа; Државен инспекторат за труд; Државен инспекторат за градежништво и урбанизам и Државен Архив.

Оваа година 80 % од министерствата имаат имаат креирано посебен простор (секција) посветен на постапката со барањата за слободен пристап до информации, односно и Министерството за односи меѓу заедниците ја применило оваа пркатика на која беше укажувано неколку години наназад. Она што изненадува е дека новоформираните министерства, Министерството за спорт и Министерството за енергетика, рударство и минерални суровини, кои имаат нови веб страници не ја следат оваа препорака. И оваа година забележан е **засилен надолен тренд во однос на обучувањето на службениците за постапката за слободен пристап до информациите од министерствата**. Претходните три години процентот на министерства кои го обучиле својот кадар за слободниот пристап до информации беше 68,75 %, потоа 62,5 %, па 50 %, а во 2024г. обучени биле само 15 % од службениците. Втор пат по ред е забележано дека Владата не ги обучувала своите службеници за постапката за слободен пристап до информациите.

Што се однесува на извршните органи, оваа година нотирано е дека три извршни органи немаат посебен дел на интернет-страниците со постапката за слободен пристап до информации и тоа: Управа за извршување на санкциите, Државен инспекторат за локална самоуправа и Комисија за односи со верските заедници и религиозните групи. Исто така, констатиран е исклучително слаб резултат кај извршните органи во однос на обучениот персонал за постапката за слободен пристап. Имено сите извршни органи, освен еден, што е 95 % и се повторува втора година по ред, известија дека нивните службеници не посетувале обуки за слободен пристап.

Интеракција со граѓаните

Можностите кои ги нудат и улогата на дигиталните медиуми во денешната комуникација е неоспорна, а посебно на социјалните мрежи во размената и дисеминацијата на информациите, подигнувањето на јавната свест за прашањата од јавен интерес, запознавањето на граѓаните со делокругот на работата на институциите и отворањето можности тие да партиципираат во процесите на креирањето на политиките, како и едноставно и брзо користење на услугите. Затоа, во поткатегоријата ***пристапност*** набљудуван е степенот до кој институциите ја олеснуваат интеракцијата и испораката на услугите до граѓаните.

Природата и фреквентното користење на интернет-страниците и другите онлајн алатки („Фејсбук“, „Твитер“ и многу други) ги става на централна позиција за интеракција со граѓаните, но набљудувањето покажа недостатоци кога станува збор за употребата на каналите за брза комуникација. Па така, директен канал на интернет-страниците за онлајн комуникација преку кој граѓаните можат да искажат загриженост, да упатат претставки или поплаки или да поднесат жалба нема кај Владата, а имаат само 4 (20 %) министерства (Министерството за здравство, Министерството за образование и наука, Министерството за одбрана и Министерството за финансии) и 6 извршни органи (31,5 %). Забележано е дека Владата има Комуникациска стратегија (2023-2024)[51].

Социјалните медиуми придонесуваат за олеснување на комуникацијата и интеракцијата со јавноста, меѓутоа, во никој случај не можат да ги заменат интернет-страниците во однос на обемот на споделените информации. Дури 31 од 40 набљудувани централни институции имаат официјални профили на „Фејсбук“ и 11 од нив имаат профили на „Твитер“ (т.е. „X“). Останува заклучокот од минатата година дека полека се напушта практиката на употреба единствено на личните профили на функционерите како официјални во социјалните медиуми, меѓутоа тие сè уште се побогати со информации за разлика од официјалните социјални канали на институциите. Главниот проблем со личните профили на функционерите е што тие престануваат да се користат како извори на

[51] Комуникациска стратегија на Владата за 2023-2024. Влада на Република Северна Македонија. Преземено од: https://vlada.mk/komunikaciska-strategija-2023-2024.

информации и интеракција со соодветните институции веднаш штом ќе заврши мандатот на функционерот, и како такви тие не содржат долги меморији на случувањата во институциите.

Имајќи предвид дека граѓанското општество треба да биде рамноправен партнер и коректив во донесувањето одлуки, како и дека е потребен постојан, транспарентен и целосно инклузивен дијалог со него, при мониторингот беше направен преглед на интернет-страниците на министерствата за да се утврди дали објавуваат информации за заеднички активности со граѓанските организации во последните шест месеци. Резултатите покажуваат дека во 2024г. 85 % од министерствата редовно објавуваат вакви содржини.

Во однос на олеснувањето на јавните услуги, централната власт го дополнува онлајн порталот за е-услуги, достапен на www.uslugi.gov.mk. Тој е алатка која има клучна улога кон овозможување лесно достапни услуги за граѓаните, како карактеристика на доброто владеење. Иако се настојува сите е-услуги од државните институции да бидат вмрежени, поставени на uslugi.gov.mk, сепак, такви услуги се нудат и на други начини. На пример, е-услуги поединечно нудат и самите министерства. Преку основните интернет-страници на министерствата, кај 75 % од нив, достапни се секции со списоци на сите услуги кои се обезбедуваат преку министерството со линкови до описот на услугата и потребната документација. Идентично како и минатата година, на интернет-страници кај извршните органи ваков тип на списоци со е-услуги што ги нудат не се објавени.

Јавни консултации

Навремено и суштинско вклучување на граѓаните во креирањето на политиките претставува клучен предуслов едно општество да биде препознаено како демократско, транспарентно и отчетно. Ваквото учество има двоен придонес, од една страна им овозможува на засегнатите страни да влијаат врз политиките кои директно ги засегаат, а од друга страна на креаторите на политики им обезбедува нови идеи, релевантни информации и пристап до значајни ресурси за процесот на нивно обликување. Консултациите во овој контекст придонесуваат кон градење доверба и зајакнување на демократските принципи, а се реализираат на три нивоа: (1) **информирање за започнување на процесот** што е почетна фаза во која јавноста има пасивна улога, но добива можност за подготовка и вклучување; (2) **консултации** како активен процес на прибирање мислења и ставови од засегнатите страни, кој воедно подразбира и континуиран дијалог; и (3) **активно учество (партиципативност)** што е директно вклучување на засегнатите страни во самото креирање на политиките.

Во изминатите години во Северна Македонија формирани се повеќе консултативни механизми, со претставници од граѓанското општество што придонесуваат кон подинамични консултативни процеси, како што се, Советот за координација и мониторинг

на Партнерството за отворена власт[52], Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество[53], Секторските работни групи[54], Советот за реформи во правосудството[55] итн. Сепак, потребни се дополнителни напори за вклучување на граѓанското општество во креирањето политики и структурни политики на поинклузивен и транспарентен начин. Квалитетот и влијанието на проценките на влијанието на регулативата и јавните консултации во 2024 г. се многу ограничени. Околу половина од законите донесени од Собранието во 2023 г. беа одобрени во скратена постапка. Употребата на постапката со „европско знаменце“ не е доследна. Во голем број случаи, таа не беше поврзана со закони кои се првенствено насочени кон усогласување на националното законодавство со правото на ЕУ[56].

Во поглед на правните акти[57], постојат повеќе такви што ја даваат основата за вклучување на јавноста во процесите на креирање на политиките, односно го регулираат ова прашање како, на пример: Деловникот за работа на Владата на РСМ, Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество[58], Кодексот на добри практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирање политики, Методологијата за процена на влијанието на регулативата, Упатството за начинот на постапување во работата на министерствата во процесот на спроведување на проценатa на влијанието на регулативата, Правилникот за организација на јавните консултации при започнувањето на легислативниот процес, итн. Единствениот национален електронски регистар на прописи (ЕНЕР) е каналот преку кој се одвиваат електронските консултации за предлог-политиките.

Поради постоењето на централна платформа, како што е ЕНЕР, Владата и сите министерства се оценети позитивно за давањето можност за спроведување онлајн консултации. Меѓутоа, на интернет-страниците на министерствата, освен кај Министерството за локална самоуправа, Министерството за одбрана и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство **нема посебен дел со потребните информации за најава на процесите на креирање на политиките со директна врска до ЕНЕР**. Како и минатата година **мал е бројот на министерства кои објавуваат повици за јавни дебати на**

---

[52] Воспоставен со цел да воведе поструктурен пристап кон процесите на ПОВ преку максимизирање на учеството и ангажманот, како и следење и насочување на спроведувањето на акциските планови на ПОВ. Преземено од: https://cutt.ly/LKKGXcO.

[53] Формиран е како советодавно тело на Владата за унапредување на соработката, дијалогот и поттикнување на развојот на граѓанското општество во Република Северна Македонија. Преземено од: https://www.nvosorabotka.gov.mk/?q=mk/node/99.

[54] Дијалог кон ЕУ. Секторски работни групи. Преземено од: https://cutt.ly/iKKG06Y.

[55] Советот за следење на реформите во правосудството има мандат да ја следи имплементацијата на Развојната секторска стратегија за правосудството (2024-2028) со Акциски план и Реформската агенда 2024-2027 во делот 5 Фундаментални вредности/Владеење на правото https://24.mk/details/konstitutivna-sednica-na-sovetot-za-sledenje-na-reformite-vo-pravosudstvoto

[56] Извештај за Северна Македонија за 2024 г. на Европската комисија. Преземено од https://enlargement.ec.europa.eu/north-macedonia-report-2024_en

[57] Уставот на Република Северна Македонија, Законот за референдум и други облици на непосредно изјаснување, Законот за работа на Владата на РСМ, Законот за организација и работа на органите на државната управа и други.

[58] Стратегија на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество. Преземено од: https://www.nvosorabotka.gov.mk/sites/default/files/Strategija%20usvoena%2028%2012%202021.pdf

нивните интернет-страници. Оваа година само **кај 4 министерства (20 %) евидентиравме повици за јавни дебати на нивните интернет-страници, но никој не објавува годишни планови за јавни дебати. Извештаи од спроведените консултации не се објавуваат на интернет-страниците на министерствата**, но, сепак, тие се интегрирани во извештаите за проценатa на влијанието на регулативата. **Оваа година, единствено кај Министерството за јавна администрација и Министерството за животна средина и просторно планирање на интернет-страниците се објавени записници од одржаните јавни дебати со засегнатите страни**. Според упатствата за развој на стратешките планови и годишните планови за работа[59], се очекува да биде обезбедено координирано планирање и спроведување на политиките на Владата од страна на органите на државната управа. Сепак, општ заклучок е дека електронскиот систем за јавни консултации не е искористен во целиот негов потенцијал, а потребно е правилно планирање и консултации за да се ограничи употребата на скратени постапки за да се овозможи ефективна контрола и разгледување на законодавството[60].

4.3 ИНТЕГРИТЕТ

Корупцијата е еден од најкорозивните проблеми на денешницата. Таа води кон погрешни јавни политики, ги троши непотребно јавните ресурси, ги проширува економските и социјалните нееднаквости, креира незадоволство и политичка поларизација и ја намалува довербата во институциите што треба му служат на јавниот интерес.

Традиционалните пристапи, засновани на создавањето што е можно повеќе правила, построга усогласеност на законодавството и построго спроведување очигледно имаат ограничена ефикасност. Многу автори кои ја истражуваат темата констатираат дека стратешкиот и одржлив одговор на корупцијата мора да биде јавниот интегритет[61].

Интегритетот претставува пресек на вредностите на поединците и институцијата и како таков е тешко да се дефинира и контролира. Но, во суштината, под интегритет се подразбира законито, независно, непристрасно, етичко, одговорно и транспарентно вршење на работите со кои службените лица го чуваат својот углед и угледот на институцијата во која се или одговорно лице или вработени, ги елиминираат ризиците и ги отстрануваат сомневањата за можноста на настанување и развој на корупција и со тоа обезбедуваат доверба на граѓаните во вршењето на јавните функции и во работата на

[59] Упатство за начинот на постапување на министерствата и другите органи на државната управа во процесот на подготвување на стратешкиот план и годишниот план за работа (Службен весник на РМ бр. 131/18).
[60] Извештај за Северна Македонија за 2024 г. на Европската комисија. Преземено од https://enlargement.ec.europa.eu/north-macedonia-report-2024_en .
[61] Правила и услови, OECD. Преземено од: https://www.oecd.org/termsandconditions/.

јавните институции[62]. Во 2024 г. нема напредок во однос на спречувањето на корупцијата и останува важно да креира и наметне визија за стратегија за јавен интегритет, отстранувајќи го фокусот од ад-хок политиките за интегритет, преку пристап кој е базиран на културата на интегритетот. Важно е да постојат механизми што ќе превенираат случаи од изложување на мито (поткупување) и користење лични врски, до широко распространети практики на непотизам, кронизам, клиентелизам, односно злоупотреба на политичкото влијание што се случува меѓу елитите[63]. Дел од овие механизми се политиките за интегритет, етичките кодекси, правилата за заштита на укажувачите, механизмите за спречување судир на интереси, регулирање на лобирањето и сл. Оттука, во оваа поткатегорија се набљудуваат како начини преку кои може да се спречи и контролира појавата на политичкото влијание, односно злоупотребата на моќта.

Од анализата на индикаторите во **подкатегоријата интегритет** извршната власт остварува **56,3 %** исполнетост на индикаторите. Поединечно анализирано, највисоко се Владата со 64,71 % , потоа министерствата со 63,4 %, и најдолу на скалата се извршните органи со 40,79 % исполнување на индикаторите на интегритет.

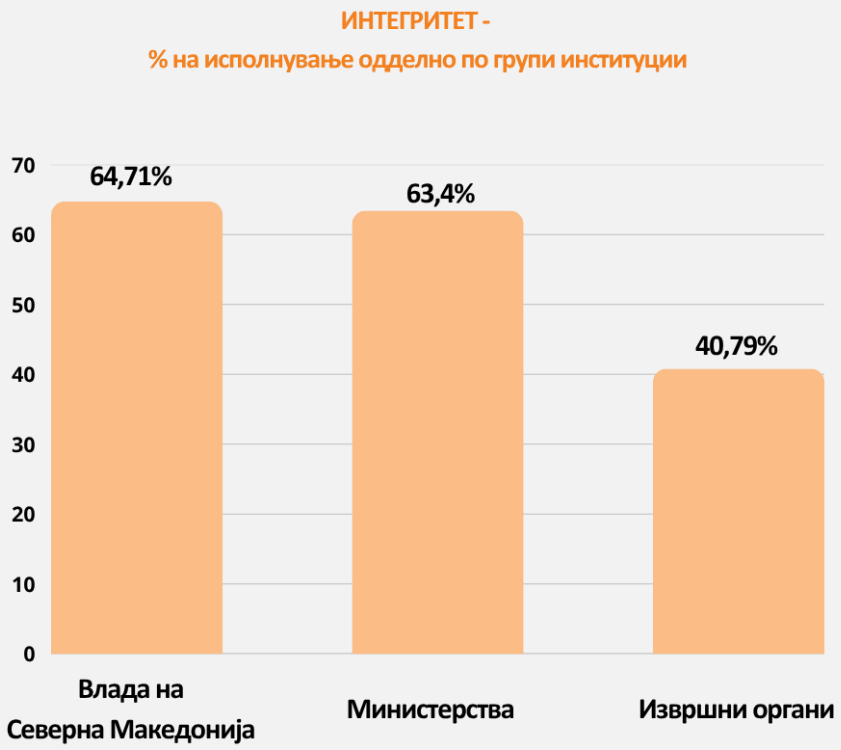

[62] Политика за интегритет на државните органи. Државна комисија за спречување корупција. Преземено од: https://cutt.ly/JKKFc86.

[63] Антикорупциски заложби во Северна Македонија: стратегии за градење конструктивен ангажман. Фондација „Отворено општество“ на Македонија. 2020 г. Преземено од: https://cutt.ly/6KKKjBW.

Владата беше оценувана за постоењето и достапноста на политиките што влијаат врз спречувањето на корупцијата, градењето систем на интегритет, правилата за објавување на анкетните листови од страна на избраните и именуваните функционери да доставуваат податоци за нивната имотна состојба[64] и правилата за заштита на укажувачите. Споредено со 2022 г. (84,6 %) Владата има пад во исполнување на индексните поени во оваа поткатегорија со 64,71 %, а идентичен процент на исполнување со 2023 г. На интернет-страницата на Владата објавени се Кодексот за административни службеници и Кодексот за етичко однесување за членовите на Владата и носителите на јавни функции именувани од страна на Владата[65] и воспоставена е посебна секција со информации за заштита на укажувачите[66]. Исто така, позитивна е оценатa за Владата дека прифатила политика за интегритет што е, исто така, јавно достапна[67]. Но, негативни индексни поени има добиено затоа што нема објавено Годишен извештај за имплементирање на политиката за интегритет и поради отсуство на едукативните активности за службениците на теми како што се конфликт на интереси, спречување корупција и заштита на укажувачите. Може да се заклучи дека е потребна позасилена имплементација[68] на политиките за да може да се даде оцена за нивната ефикасност, а што ќе биде почувствувано од граѓаните за кои корупцијата во 2023г. е најголем проблем[69].

Во поглед на остварувањата на министерствата, 4 министерства (20 %) немаат информации за заштитата на укажувачите на интернет-страниците, и тоа се Министерство за животна средина и просторно планирање, Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини, Министерство за односи со заедниците и Министерството за спорт. Во однос на едукативни активности на теми како што се спречување корупција, судир на интереси и заштита на укажувачите во текот на 2024 г., дури 15 министерства (75 %) известуваат дека службениците не учествувале на ваков тип активности. Оваа година 75 % од министерствата имаат објавено политика за интегритет на интернет-страниците, односно тоа не го сториле Министерството за економија и труд, Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини, Министерството за надворешни работи и надворешна трговија, Министерството за спорт и Министерството за односи со заедниците. Овие податоци покажуваат дека покрај тоа што има овозможена правна рамка, треба да се

[64] Податоците од анкетните листови за имотната состојба на избраните и именуваните функционери. Државна комисија за спречување на корупција. Преземено од: https://registar.dksk.mk/old-forms?page=0&rowsPerPage=5
[65] Кодекс. Влада на Република Северна Македонија. Преземено од: https://vlada.mk/kodeks.
[66] Заштита на укажувачите. Влада на Република Северна Македонија. Преземено од: https://vlada.mk/ukazuvaci.
[67] Политика на интегритет на Генералниот секретаријат на Владата на РСМ. Државна комисија за спречување корупција. Преземено од: https://cutt.ly/0KKK6WK.
[68] ГРЕКО март 2025 г., Извештај за усогласеност на Северна Македонија, Петти круг на евалуација – Спречување корупција и промовирање интегритет во централната власт (врвни извршни функции и спроведување на законот) и Адендум кон Вториот извештај за усогласеност. Преземено од: https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/MK%20GrecoRC5(2025)_Add%20to%20the%202nd%20Compliance%20Report.pdf
[69] Извештај за процена на корупцијата, Македонски центар за меѓународна соработка. 2023 г. Преземено од: https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istrazuvana-i-publikacii/istrazuvana/2506-izveshtaj-za-procena-na-korupcijata-vo-severna-makedonija-2023.html.

работи на нејзино засилено спроведување. Развивањето јавна и професионална услуга заснована на заслуги ќе ја зголеми отчетноста и ќе ја спречи политизацијата, па следствено на тоа, значително ќе го намали ризикот од судир на интереси и корупција.

Многу е низок процентот на исполнувањето на индикаторот од страна на министерствата (20 %) и извршните органи (10,5 %) во однос на подготовката и објавата на извештаите за спроведување на политиките за интегритет и/или која било друга внатрешна антикорупциска политика која предвидува мерки за спречување и елиминирање на различните форми на коруптивно и неетичко однесување во институцијата.

4.1.4 ЕФИКАСНОСТ (СТРАТЕГИСКО ПЛАНИРАЊЕ, ИЗВЕСТУВАЊЕ, МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА)

Ефикасноста претставува процена на посветеноста на институциите да планираат и учат од тековните процеси и да ги подобруваат преку воспоставени системи за следење, евалуација и учење – со употреба на клучни цели – индикатори за време на стратешкото планирање и известување. Во две поткатегории и тоа: *известување* и *мониторинг и евалуација*, институциите од централната власт беа оценувани: дали навремено поднеле извештај за имплементација на програмата за работа; дали навремено поднеле годишен финансиски извештај за тековната година; дали користат индикатори за перформансите при формулирањето на годишната програма, односно за годишниот извештај за работењето за претходната година. Генералниот секретаријат на Владата е оценуван во однос на постоењето механизми и сеопфатноста на правната рамка за стратешко планирање, креирање и координација на политиките. Треба да се земе предвид дека интеракцијата со јавноста и вклучувањето на засегнатите страни во процесите на креирањето политики, како и проценатa на влијанието на регулативата, како принципи на доброто владеење, а кои беа оценувани во категоријата *пристапност* влијаат врз перформансите на институциите.

При процесот на стратешкото планирање се утврдуваат стратегиите и политиките и се донесуваат одлуки за клучните приоритети и цели, како и распределбата на ресурсите. Затоа и се вели дека стратешкото планирање претставува еден од основните чекори кон исполнувањето на мисијата, односно надлежностите на една институција. Следењето на спроведувањето на политиките, како и проактивните јавни консултации се дел од истата низа на развој на одговорните политики засновани на докази. **Во оваа поткатегорија посебно внимание се посветува на достапноста на систематските механизми што редовно ги проценуваат влијанието, трошоците и ефектите на политиките и како такви служат за развој на стратешки планови за во иднина, потпирајќи се на податоците како доказ**.

Правната рамка за стратешко планирање, креирање и координација на политиките[70] е дефинирана и таа опфаќа хармонизирана законска и подзаконска регулатива преку која се обезбедуваат ефикасни механизми и процедури за спроведување и следење на процесот со соодветно утврдена надлежност. Министерствата изготвуваат среднорочни (тригодишни) стратешки планови што треба да ги содржат планираните политики од нивна надлежност и врз чија основа треба да се планира буџетот во соодветната област. Меѓутоа, овој процес се спроведува формално при што не се посветува доволно внимание на меѓусебната поврзаност на владините и секторските приоритети, планираните и преземените активности за следниот период со соодветна распределба на потребните средства, па затоа со Стратегијата за реформа на јавната администрација (2023-2030)[71] предвидени се општи и посебни цели, и мерки кои го отсликуваат секторскиот пристап во креирањето на политиките, планирањето на средствата, зајакнувањето на административните капацитети и посветеност во усогласување на националното законодавство со европското законодавство.

Стратешкото планирање им помага на министерствата и извршните органи на структуриран начин и континуирано да ги планираат програмите, проектите и активностите предвидени во Националната програма за усвојување на правото на Европската унија[72] (НПАА), да го следат нивното остварување и да се приспособуваат на сите промени. Всушност, во стратешките планови на министерствата и другите органи на државната управа треба детално да се разработат мерките и активностите што се предвидени во НПАА, односно да се обезбеди усогласеност на двата акта[73].

Генералниот секретаријат следи рамка за мониторинг и процена според која тие ја планираат и ја пријавуваат својата работа на годишно ниво. Стратешкиот план на Генералниот секретаријат на Владата на РСМ за периодот 2022 – 2024 е усогласен со

[70] Закон за Владата, Закон за Буџети, Деловник за работа на Владата на Република Македонија, Методологија за анализа на политиките и координација (Службен весник на РМ, бр. 56/06), Методологија за стратешко планирање и подготвување на Годишна програма за работа на Владата на Република Македонија (Службен весник на РМ, бр. 124/08 и 58/18), Упатство за начинот на постапување на министерствата и другите органи на државната управа во процесот на подготвување на стратешкиот план и годишниот план за работа (Службен весник на РМ, бр. 131/18), Насоки за подготвување на стратешките планови на министерствата и другите органи на државната управа, Упатство за начинот на постапување на министерствата и другите органи на државната управа во процесот на следење, оценување и известување за спроведувањето на стратешкиот план и годишниот план за работа (Службен весник на РМ, бр. 130/18), Методологија за процена на влијанието на регулативата (Службен весник на РМ, бр. 107/13 и 173/17), Методологија за оцена на спроведувањето на регулативата (*Министерство за информатичко општество и администрација, 2013), Упатство за начинот на постапување во работата на министерствата во процесот на спроведување процена на влијанието на регулативата (Службен весник на РМ, бр. 106/13), Одлука за формата и содржината на Извештајот за процена на влијанието на регулативата (Службен весник на РМ, бр. 106/13), Кодекс на добри практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирањето политики (Службен весник на РМ, бр. 99/11, Правилник за организација на јавни консултации при започнување на легислативен процес.

[71] Стратегија за реформа на јавната администрација (2023-2030), достапна на https://mja.gov.mk/mk-MK/dokumenti/strategii/strategija-za-reforma-na-javnata-administracija-2023-2030-so-akciski-plan

[72] Бази на податоци. Секретаријат за европски прашања. Преземено од: https://cutt.ly/RKKH4QL.

[73] Прирачник за стратешко планирање. Влада на Република Северна Македонија. Преземено од: https://cutt.ly/LKKHC6r.

Буџетот на РСМ[74]. Но, Генералниот секретаријат на Владата нема објавено Извештај за спроведувањето на Годишниот план за работа на Владата ниту за 2023 г., ниту за 2024 г.[75].

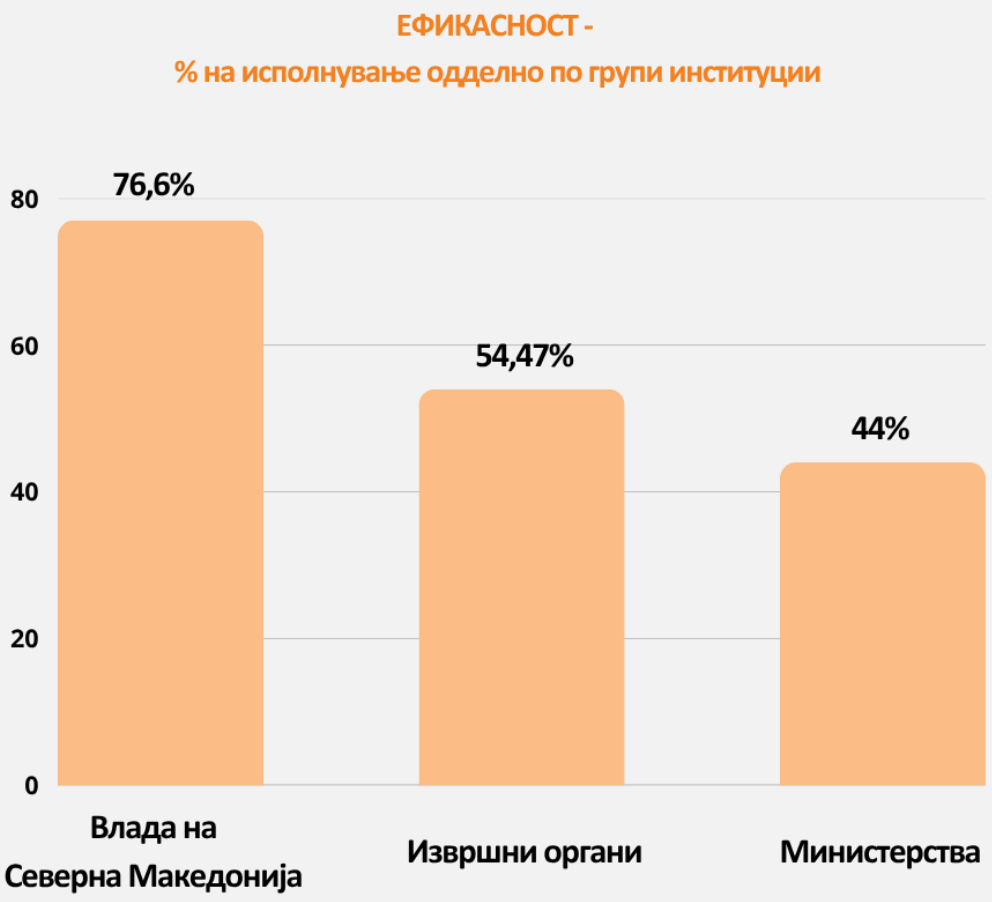

Преку **индикаторите за ефикасност**, извршната власт (Влада, министерства и извршни органи) е **оценета со 58,39 % исполнетост на индикаторите**. Поединечно гледано, министерствата во оваа категорија се најдолу на скалата во однос на исполнувањето на индикаторите на ефикасноста со 44 %, повисоко се извршните органи со 54,47 % исполнување на индикаторите и највисоко е Владата со 76,6 % исполнување на индикаторите на ефикасност.

Останува неопходно да се зајакнат институционалните и човечките капацитети за координација на процесот за среднорочно планирање и поврзување со секторските стратегии, буџетирањето и годишното планирање. Исто така, потребни се дополнителни напори за разјаснување на одговорностите на институциите за креирање политики, за да

[74] Стратешко планирање. Влада на Република Северна Македонија. Преземено од: https://cutt.ly/PKKJffN.
[75] Види на: https://vlada.mk/strateshko-planiranje Последен пат пристапено на 12.09.2025г.

се обезбеди нивно правилно функционирање и да се поедностават линиите на известување, вклучително и зајакнување на улогата на Генералниот секретаријат[76].

[76] Извештај за Северна Македонија за 2024 г. на Европската комисија. Преземено од: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/5f0c9185-ce46-46fc-bf44-82318ab47e88_en?filename=North%20Macedonia%20Report%202024.pdf

4.1.5. Отворени податоци

Отворените податоци се набљудуваат во ова истражување како заеднички столб на доброто владеење преку процена на степенот на отвореност на сите документи и податоци што се прегледани преку Индексот на отвореност. Регионалниот индекс покажува најдобри резултати за Северна Македонија, иако има скромни 39,56 % исполнување на индикаторите (поединечно Владата исполнува 47,93 %, извршните органи исполнуваат 44,47 % додека министерствата исполнуваат 33,99 %, од индикаторите за отворени податоци).

Основите за отворени податоци во Северна Македонија се поставени, односно државата има институционална инфраструктура за отворени податоци: национален отворен портал (data.gov.mk), како и тековни политики кои е неопходно да се ревидираат за постигнување на целта да се зајакне економијата на податоци преку зголемување на количината на јавно чувани и јавно финансирани податоци достапни за повторна употреба, како и да се отстранат главните бариери за повторна употреба на внатрешниот пазар, со

што се обезбедува конкурентна средина погодна за развој на пазар на производи и услуги базирани на информации.

Модерна и ефикасна јавна администрација, базирана на дигитализација, која обезбедува квалитетни и брзи услуги за граѓаните и за деловните субјекти, е дел од стратешките приоритети на Владата на Република Северна Македонија. Владата во својата Програма за работа (2024-2028) утврдува цел во насока на зголемување на бројот на отворени податоци во компјутерски обработлив формат, нивно редовно ажурирање и слободно користење (реискористени и редистрибуирани без ограничувања)[77]. Потребата за дигитализација е препознаена и во Стратегијата за реформа на јавната администрација (2023-2030)[78] и акцискиот план, а неспроведените мерки и активности од Стратегијата за отворени податоци, 2018–2020 г. [79] се инкорпорирани во Нацрт-Стратегијата за транспарентност на Владата (2023-2026) и акцискиот план[80]. Во Националниот акциски план за Партнерство за отворена власт (2024 – 2026) во сите заложби се преплетени мерки за зголемување на податочните сетови во отворен формат, односно темата за отворени податоци е хоризонтална.

Мнозинството институции (90 %), идентично како и минатата година, известуваат дека немаат обучен персонал за користење и објавување отворени податоци, при што евидентно е дека граѓанското општество игра клучна улога во развојот на капацитетите на јавниот сектор во оваа област. „Метаморфозис“[81] скоро две децении е силно посветена и ги поддржуваше институциите во Северна Македонија да развијат инфраструктура за да можат да собираат и објавуваат податоци во стандардизирани формати за да се овозможи слободна употреба и ре-употреба, како што беше предвидено во Стратегијата за отворени податоци.

Од вкупно 40 институции што го сочинуваат примерокот на институции што беа мониторирани со нашето истражување, само две министерства (Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство и Министерството за правда) пријавиле дека службениците од нивните институции имале едукативни активности/работилници/обуки

[77] Програма за работа (2024-2028), Влада на Република Северна Македонија, достанна на https://vlada.mk/sites/default/files/dokumenti/programa-na-vladata-2024-2028.pdf

[78] Стратегија за реформа на јавната администрација (2023-2030). Достапна на https://ener.gov.mk/PublicDocuments/Нацрт%20текст%20на%20стратегијата%20за%20PJA%202023-2030_Нацрт_id=47_version=1.pdf

[79] Стратегија за отворени податоци (2018 – 2020) и Акциски план. Министерство за информатичко општество и администрација. Преземено од: https://cutt.ly/jKKZPYr.

[80] Нацрт Стратегија за транспарентост на Владата (2023-2026). Достапна на https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=newdocumentdetails&detalisId=64

[81] Покрај практичното обучување на институциите за објавување на нивните збирки на податоци и организацијата на хакатони за да се забрза побарувачката и користењето на податоците, Фондацијата Метаморфозис го поддржа усогласувањето на македонскиот закон со Директивата на ЕУ за отворени податоци и повторната употреба на информациите од јавниот сектор (2019/1024/ЕУ) за да се направат процесите на отворени податоци во земјата поамбициозни.

за отворени податоци во 2024 г. Затоа, „Метаморфозис“ има подготвено серијал од десет лекции за отворени податоци кои се достапни на https://www.data.gov.mk/pages/obuki и на Јутуб профилот на „Метаморфозис“, со што на администрацијата и нуди бесплатен ресурс за основите на отворените податоци.

Ранг-листа на институции со степен на исполнување на индикаторите за отворени податоци

Влада и Министерства на Република Северна Македонија		**% на исполнетост на индикаторите на отворени податоци**
1.	Министерство за одбрана	52,34 %
2.	Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство	49,5 %
3.	Влада на Република Северна Македонија	46,36 %
4.	Министерство за социјална политика, демографија и млади	45,1 %
5.	Министерство за финансии	41,8 %
	Министерство за внатрешни работи	41,8 %
ПОД ПРОСЕКОТ ОД 40,96 % НА ВЛАДАТА И МИНИСТЕРСТВАТА		
6.	Министерство за животна средина и просторно планирање	40,7 %
7.	Министерство за јавна администрација	39,6 %
8.	Министерство за здравство	37,4 %
9.	Министерство за образование и наука	36,3 %
10.	Министерство за култура	36,18 %
11.	Министерство за локална самоуправа	34,14 %
12.	Министерство за европски прашања	33 %
	Министерство за дигитална трансформација	33 %
	Министерство за односи со заедниците	33 %
13.	Министерство за правда	24,2 %
14.	Министерство за транспорт и врски	24,12 %
15.	Министерство за енергетика, рударство и минерални суровини	22,76 %
16.	Министерство за економија и труд	22 %
17.	Министерството за надворешни работи и надворешна трговија	18,48 %

18.	Министерство за спорт	13,75 %

Извршни органи		% на исполнетост на индикаторите на отворени податоци
1.	Државен управен инспекторат	60,72 %
2.	Биро за јавни набавки	58,08 %
3.	Агенција за храна и ветеринарство	58,08 %
4.	Царинска управа	55,44 %
5.	Управа за јавни приходи	52,8 %
6.	Државен инспекторат за труд	52,8 %
7.	Државен инспекторат за градежништво и урбанизам	50,16 %
8.	Биро за развој на образованието	48,84 %
9.	Државен завод за статистика	47,52 %
10.	Управа за хидрометеоролошки работи	44,88 %
ПОД ПРОСЕКОТ ОД 44,47 % НА ИЗВРШНИТЕ ОРГАНИ		
11.	Државен Архив	42,24 %
12.	Комисија за односи со верските заедници и религиозните групи	39,6 %
	Биро за регионален развој	39,6 %
13.	Управа за финансиско разузнавање	38,5 %
14.	Управа за заштита на културното наследство	34,32 %
	Геолошки завод на РСМ	34,32 %
15.	Управа за извршување на санкциите	31,68 %
16.	Државен инспекторат за шумарство и ловство	29.04 %

17.	Државен инспекторат за локална самоуправа	26,4 %

ПРЕПОРАКИ ЗА ИЗВРШНАТА ВЛАСТ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Транспарентност

• Сите извршни органи да воспостават посебни секции на своите интернет-страници за активна транспарентност, отчетност и директна комуникација со јавноста, со вклучени функционални пребарувачи.

• Институциите да усвојат внатрешни процедури со јасно утврдени рокови и одговорни лица за редовно ажурирање и објавување информации, со цел унапредување на реактивната и активната транспарентност.

• Објавувањето на годишни програми за работа да стане задолжителна практика, проследено со редовни извештаи за реализацијата. Да се воведе почеста подготовка и објавување на квартални или полугодишни извештаи.

• Владата да објавува документи разгледувани на седниците, како и транскрипти од состаноците. Дополнително, воведувањето аудио- и/или видеопренос од седниците би овозможило директен увид на јавноста во процесот на донесување одлуки.

• При подготовка на буџетот, Владата односно Министерството за финансии да организираат јавни консултации и да објавуваат информации за користење на буџетските резерви.

• Нацрт-законот за Буџет да се доставува до Собранието најдоцна три месеци пред крајот на фискалната година, за да се овозможи навремено и квалитетно разгледување.

• Институциите редовно да објавуваат сопствени буџетски планови, како и годишни и полугодишни финансиски извештаи.

• Да се уреди можноста службениците кои спроведуваат јавни набавки да бидат обврзани да пополнат изјава за судир на интереси и да поднесат анкетни листови за имотната состојба.

• Да се обезбеди транспарентност на вистинските сопственици на понудувачите и компаниите што учествуваат во јавни набавки или склучуваат договори со институциите, преку воспоставување јавен регистар на вистински сопственици.

• Институциите да ги поврзат податоците поврзани со јавните набавки (со врска), коишто се сместени во Електронскиот систем за јавни набавки со сопствените интернет-страници.

• Да се преземат конкретни мерки од страна на институциите во стандардизацијата на јавните набавки.

Пристапност

• Институциите проактивно да го објавуваат целосниот сет документи, податоци и информации утврдени со член 10 од Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, применувајќи го Упатството за подобрување на транспарентноста на институциите во јавниот сектор.

• На интернет-страниците да се објавуваат сите информации што произлегле од веќе одговорени барања за пристап до информации од јавен карактер, како и одговорите на доставените барања за пристап до информации, со што би се намалило повторувањето на идентични барања по писмен пат.

• Да се скрати максималниот рок за одговор на барањата за слободен пристап до информациите од јавен карактер од 20 на 10 дена, со оглед дека тоа е разумен период на чекање според меѓународните стандарди и воспоставената регионална практика.

• Извршните органи да воведат посебен простор (секција) на интернет-страниците посветен на постапката со барањата за слободен пристап до информации, а оние кои немаат интернет страници, да ги воспостават во најкус можен рок.

• Службениците задолжени за постапувањето по барањата за слободен пристап до информации да бидат редовно обучувани за домашните и меѓународните стандарди, со цел зголемување на стапката и квалитетот на одговорите..

• Институциите треба да воведат директни канали на интернет-страниците за онлајн комуникација со цел да овозможат полесна интеракција со граѓаните. Каналите да обезбедуваат можност за граѓаните да упатат претставки или предлози.

• Интернет-страниците треба да обезбедат јасни упатства и да ги промовираат достапните механизми за покренување жалби.

• Паралелно со унапредување на интернет-страниците, институциите да го засилат своето присуство на социјалните медиуми преку редовно објавување сервисни информации и подигање на свеста за правата, процесите и помалку познатите механизми на располагање на граѓаните.

• Институциите, посебно извршните органи, на интернет-страницата да објават списоци со услугите што ги нудат, како и на видливо место да постават врска до порталот www.uslugi.gov.mk. Дополнително, институциите да ја зголемат промоцијата на порталот www.uslugi.gov.mk на социјалните медиуми.

• Процесите на креирање политики треба да бидат предвидливи и однапред планирани. Годишните планови за консултации со засегнатите страни треба да се објавуваат на интернет-страниците, навремено да се дистрибуираат и активно да се промовираат, со цел јавноста да ја знае временската рамка и да може да се подготви за

учество. Навремената и ефективна комуникација со јавноста е клучна за суштински придонес во консултативните процеси.

• Институциите да воспостават на интернет-страниците посебна секција со потребните информации за најава на процесите на креирањето на политиките со директна врска до ЕНЕР.

• Да се воведе механизам за контрола на квалитетот на јавните консултации. За да се обезбеди доверба во процесот на консултациите и да се поттикне учеството, институциите треба да даваат повратни информации од консултациите, односно да креираат записници од консултативните процеси, како последователна активност со образложенија зошто некои предлози не се прифатени.

Ефикасност

• Институциите да користат индикатори за успех при планирањето и индикатори за успех при подготовката на извештаите за нивната работа.

• Неопходно е да се спроведе улогата на Генералниот секретаријат за контрола на квалитетот и следење на спроведувањето на постојните политики.

• Владата мора да го намали трендот на бројот предлог-закони што се предлагаат по скратена постапка, посебно пред изборен период, за да не се загрози нивниот квалитет и/или да се намали учеството на засегнатите страни во консултациите.

• Владата мора да избегнува измени на политиките без докази дека предложените промени ќе обезбедат значително подобрување. Потребни се заложба и воспоставување практика за спроведување на екс анте и екс пост анализи.

• Сите институции треба да ја подобрат доследната употреба на податоците за административни цели и врз нив да ги засноваат своето планирање и известувањето.

Интегритет

• Институциите забрзано да работат на подготовка на политиката за интегритет што се очекува да бидат објавени на нивните на интернет-страници, како и да се посветат на подготовката и објавата на извештаите за спроведување на политиките за интегритет.

• Институциите значително да ги зачестат едукативните активности за службениците на теми како што се конфликт на интереси, спречување корупција и заштита на укажувачите.

• Неопходно е унапредување на системот за следење на имотната состојба на избраните и именуваните лица. Унапредување на форматот во кој се објавуваат декларациите за имот во отворен формат.

• Потребно е зајакнување на инструментите за мониторинг и известување во врска со правната и политичката рамка во оваа област, со цел да се генерираат податоци за неговата имплементација и да се зголеми довербата во системот.

Отворени податоци

• Да се унапредат политиките за отворени податоци со што ќе се обезбеди и гарантира континуираното и редовното објавување и ажурирање на податоците од страна на имателите, независно од политичките промени или индивидуалните иницијативи.

• Владата да обезбеди соодветни финансиски, технички и човечки ресурси за спроведување на политиките за отворени податоци, како и да воспостави јасен систем за мониторинг и евалуација што ќе ја следи навременоста, квалитетот, достапноста и употребливоста на објавените податоци.

• Да се обезбеди кориснички ориентиран пристап кон порталот за отворените податоци преку воведување стандардизирани и машински читливи формати, како и алатки за визуелизација. Паралелно, институциите треба да промовираат и поддржат активна употреба на податоците од страна на граѓаните, бизнисите, академијата и граѓанските организации.

Фондацијата за интернет и општество „Метаморфозис“ е независна, непартиска и непрофитна фондација со седиште во Скопје, Република Северна Македонија.

Нејзината мисија е да придонесе кон развој на демократијата и кон зголемување на квалитетот на животот преку иновативно користење и споделување на знаењето. Нашите водечки вредности се отвореност, еднаквост и слобода.

Програмските области во кои работи „Метаморфозис“ се:

- Одговорна дигитална трансформација
- Општествена одговорност
- Медиумски и информациски интегритет

Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“
ул. „Франклин Рузвелт“ бр. 19, кат 2, 1000 Скопје, Северна Македонија
e-mail: info@metamorphosis.org.mk
тел: +389 2 3109 325
www.metamorphosis.org.mk